

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és czétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Zsinat-közben.

Élénk érdeklődéssel, feszült várakozással néztünk mindnyájan a legközelebb megnyílt zsinat elé. Ann i nagyszabású különféle üdvös tervezgetések foglalkoztatták konventen és azon kívül egyházunk vezérembereit, hogy mintegy természetszerűnek látszott az, hogy a nagy koncepcióju tervezgetések legnagyobb része csakugyan valóra fog válni. Az 1848. t.-c. szellemének megfelelő nagyobb fokú államsegély, méltányosabb egyházi adókulcs megállapítása, az annyira jogosulttá vált lelkészi korpótlék megadása, lelkészi nyugdíjintézet felállítása . . . mind olyan életbevágó, korszerű kérdések, melyeknek megvalósulását most már méltó joggal várhattuk.

Sajnos azonban, hogy már az eddigi eredmény is azt igazolja, hogy ez a folyó zsinat nagyon távol áll attól, hogy a hozzá fűzött reményeknek megfelelő legyen. Nem korszerűen reformáló s főként az az 1848. XX. t.-cikkkel összefüggő kérdések megoldását realizálni képes zsinat lesz ez, hanem a merev konzervativizmus béklyói közt vergődő, a világi elem irányítása alatt működő gyűléskezés. Már az eddig történetek után is méltó joggal elmondhatjuk azt, hogy kár volt ennek a zsinatnak ajtaját megnyitni akkor, ha a legégetőbb és legfontosabb kérdést: az egyházi adózás rendszerét *ekként* oldotta meg.*

Nem is tudjuk elképzelni, ha csak némelyeknél a teljes tájékozatlanságot, másoknál pedig a legridegebb önzést nem vesszük irányadóul, vagy pedig a megszokott formákhoz merev ragaszkodást nem tekintjük, hogy a birtokaránylagos teherviselés csakugyan mellözve lett. Hiszen olyan nyomós érvek hangoztak el ennek érdekében egyes képviselők ajkairól a zsi-

naton, hogy azt kellett hinnünk, hogy az igazságosság szelleme megérinti és foglyul ejti a legridegebb, önző lelkeket is. Fájdalom nem úgy történt! . . . A többség megszavazott egy olyan igazságtalan adórendszert, mely kétségtelenül a vagyonosabb és így tehetősebb egyháztagnak fog használni csak, míg a szegényeket ezentúl is sújtani fogja. Hogy mi lesz ennek aztán a következménye azt előre is láthatják azok, akik egyházuk jövő helyzetét aggodó lélekkel kísérik. Majd lesz békétlenség és ellenszegülés, melynek nyomán előáll egyes egyházaknál a züllés, mely már e miatt eddig is ijesztő mérveket öltött némely helyeken. Annyi bizonyos, hogy a kik ezt a sok visszaélésre alkalmat adó egyháziadó-rendszert megszavazták, saját kezükkel ásták meg akaratlanul is egyes egyházak sírját. Abban a nyújlandó államsegélyben ugyan ne igen bizakodjunk el. Fokozottabb mértékben folyton előálló egyházi szükségleteiket csak némileg fedezheti az. Feleljenek majd a bekövetkezendőkért azok, akik az eddigi igazságtalan egyházi degressiv adórendszert lényegében továbbra is fenntartani jónak látták.

Hanem az már csakugyan hallatlan, midőn akadtak a XX. században olyan képviselők, akik az eddigi *terményadózást* fenntartani óhajtották.* Azt kell hinnünk, hogy ezek a zsinati tagok csakugyan kevésre becsülik a lelkipásztori hivatalt s egyenlőnek minősítik azt a falusi pásztor foglalkozásával. Sehol e világon, csak a magyar kálvinista egyházban áll még fenn ez arcpirító fizetési rendszer. Nemcsak szegénypir fulja el az ember arcát, de jogos keserűség fogja el szívet, ha e lealázó fizetési nemre gondol. A bölcs zsinat szeméttel fizeteti meg annak a munkáját, a ki nagy küzdelemmel és önfel-

* Még csak az általános vita volt meg; még a részletes vitánál sokat lehetne változtatni. Szerk.

* Érdekes, hogy főképp az erdélyiek tartották ki a terményadózás mellett. Szerk.

áldozással a Krisztus anyaszentegyházának ügyét szolgálja.

Különbén minket is terhel némi felelősség, hogy ez undok fizetési rendszer továbbra is fenntartva lett. Miért küldünk mi a zsinatra olyan képviselőket, akiknek nincsen elég érzékek a szegény papságnak nyomorúságos helyzete iránt, akik nem érzik és nem tudják azt, hogy nekünk *mi* fáj és *hol* kell tenni és segíteni. Azoknak a zsinati lelkészi képviselőknél a legtöbbje *kézpénzben* kapja tisztességes fizetését, s nem érzi azt a lealázó szégyent, melyet egy élet hosszú során át el kell viselni annak, a kit tisztabúza helyett valóságos ocsúval fizetnek. Még csak ki se öntheti szívének keserűségét e lelketlenség ellen, mert ma már igen könnyen beszélnek velünk a mi hiveink, mióta nyakunkra ültették a hatalmas urat: az egyházpolitikai törvényeket.

Ime, ilyen reflexiókat vagyunk kénytelenek fűzni annak a zsinatnak eddigi működéséhez, amelyet mindenki nagyalkotásának jövendőlt. Majd meglátjuk a további folytatását; melyet azonban, az eddigi előjelekből ítélve, nem valami rózsás reményekkel kecsegtetőnek jelezhetünk előre is. A nagyhangu ígéretek, az üres biztatások ugyan nem hiányzanak, de az eredmény, mely ezek nyomán támad, vajmi kevés pozitívumra zsugorodik össze rendszeresen.

Szegény, jóhiszemű magyar református behivatalnoki státus, be sokszor kecsegtettek és félrevezettek már üres frázisokkal és hangzatos ígéretekkel tégedet! Az egyházpolitikai törvények életbeléptetése előtt úton-útfélen hirdették, hogy az anyakönyvi kiadványok elvesztéséért és a stólaért az állam *mindenesetre* kárpótolni fog bennünket. Mi itt is önzetlenül szolgáltuk a liberalizmus ügyét és segítettünk diadalra juttatni és megvalósítani e törvényeket. Igaz, hogy megkaptuk a kongruátskát, de azok a lelkészek, akik az egyházpolitikai törvények életbeléptetése folytán *legtöbbet* veszítettek, nem kaptak egy fillér kárpótlást sem. No de majd jö — ismét biztattak — a lelkészi *korpótlék*, melyre annyira rászolgáltunk az állammal szemben; de az ígértet nem lesz beváltva és egy csalódással ismét *több*. Nem kapjuk meg pedig ezt azért, mert az az uralkodó nézet, hogyha nekünk megadja a *magyar* állam ezt, akkor a *többi* hitfelekezeti lelkészei is méltó joggal igényelni fogják a segélynek e nemét. Ime, ide jutottunk, az oláh pópákkal egy színvonalon állónak veszik azt a hazafias missiót betöltő ref. papságot, amelynek köszönheti a magyar állam *ma is*, hogy magyaroknak megmaradt.

Van azonban *eddig is* egy kiemelkedő moz-

zanata és örvendetes vonása *már* ennek a zsinatnak is. Jóleső érzéssel hallottuk azt, hogy egyesek ajkáról, mint p. o. a dr. *Baksa Lajoséről* is, minő önérzetes beszédek hangzottak el az 1848. XX. t.-cikk érdekében. De hát spechelhetnek szent felhevüléssel a mi embereink ennek érdemében a zsinaton ám eleget, ha *mások* és *ott* határoznak, ahol nagyobb szükségét látják annak, hogy milliókat szavaztassanak meg újszerűtetű öldöklő fegyverekre, mint a magyar prot. egyház és annak behivatalnokai jogos követeléseinek fedezésére.

dr. Márk Ferencs.

A debreceni református Kollégium adattára

azaz

a Kollégium története adattári alakban.

(Folytatás.)

Husz év múlva 1847-ben az „Éneklők cassá”-jának tőke vagyona még csak 1829 frt 28 xr. Ez évben Nagy Károly orgonistának innen 88 frt 53 xr. adatott ki díjában, tehát tanszéki jelege megindult. Az énekkarnak tett mindazon alapítványok, melyekben nyilván érzékeltetve nem volt, hogy csak ösztöndíjra szánvák, az ének és zene tanszék javára tőkésítették és fordítottak. Csakugyan megindult a városzerte nagy kedveltségnek örvendő „Cantus” iránt a kegyes jöltevők adakozása 1863 óta mely évben Vajdai Nagy Lajos 1050, Auer András özvegye, Hoffer Zsuzsanna debreceni háztulajdonos, 100 frt; Szabó Pál nyugalmazott és Debrecenben élő lelkész (1867-ben) 100 frt.; Özv. Valics Antalné Palotai Asbóth Lidia (1877) 750 frt; Kota Ferenc özvegye Nagy Erzsébet (1877) 100 frt; özv. Piros Józsefné Jámbor Zsuzsanna (1880) 1000 frt; báró Vay Miklós a dereceni zsinat elnöke (1881.) 100 frt.; özv. Nikházi Sámuelné Kovács Terézia (1882) 500 frt; Kenessey Antal özvegye Nagy Mária (1885) 200 frt; Csiky Lajos hittanár elhalt 2-ik nejének Bészler Emiliának emlékére (1887.) 100 frt; Böszörményi Róza (1891) 2000 frt. Vajdai Nagy Lajos özvegye Dobozi Erzsébet (1892.) 500 frt; Kegyes Imre (1893.) 120 frt. alapítványai az énektanszék alapjaiba folytak be. Mily emelkedést von 1880/81-ik tanévtől 1897/8-ik évig az énekkari pénztár, 18 év alatt, mutatja a vagyon gyarapodás, u. m. 1880-ik év végén a vagyon erő volt 8100 frt. 1896 7-ben az 22.998 frt. 59 xrra emelkedett. Végre az 1904—5-ik évi költségvetés szerint az énekkari pénztár teljes vagyoni ereje 82.954 korona. Ide emelkedett 1727-től fogva a Zákány fundáció! Ez hordozza az énekkart is vezető énektanár fizetését 3200 koronában! Ez hordozza a számos ma már 15-re menő, énekkari ösztön és jutalomdíjakat, és egyéb dologi kiadásokat. A két rendeltetésű tanszéki és ösztöndíj alap még mindig egy cím alatt kezelteik.

36. *Békési Gyula* (tanár 1872—1884.) Atyja Péter előbb turkevei tanító, 1850 től debreceni ref. leánytanító, számos népiskolai tankönyv írója. Fia

Gyula született Turkevében, 1847. tanulását mindvégig a debreceni Kollegiumban folytatta, itt végezte a theologiai tanfolyamot is. Szekeres Pál tanár halála folytán megüresedett gymnásiumi tansz. kre megválasztott 1872-ben, egyelőre az I. osztály vezetésére. A főgymnasium igazgatója 1877—1884-ig, igazgatósága első évében 14 rendes, 2 segéd tanár működött, és 4 melléktanár a rajz, ének, gyorsírás tanítására, a szépirás és torna tanítás a 4-ik melléktanár kezében volt, tanulók száma az 1—8. osztályban 670. Ő alkalmazta 1879—80-ban segédtanárul Dr. Csengeri Jánost (most kolosvári egyetemi tanár.) A közoktatási miniszter 1884. okt. 10. kinevezte Békéscsaba tankerületi főigazgatóvá, így megvált a főiskolától, állami hivatalnokká lett, de mint állami főfelügyelet gyakorló szolgált tanügyünknek. Szomorú véget ért, főleg anyagi zavarok miatt, önkézzel idézte elő halálát 1896. febr. 3. Munkái: 1. Gyakorló könyv a méter mérték megismertetésére. Debr. 1874. 2. Görög, római és hun-magyar mondák Pest, 1875—77. két füzet 3. Elemi latin nyelvtan, Debrecen 1876—79. két kötet; az első kötet 4-ik kiadása 1884. Használt tankönyv, új utat tört. 4. Közönséges számtan, közép iskolák számára, Bpest, 1889. három rész; dolgozó tarsa volt Illés Gyula, okleveles tanár, a ki 1884/5-ben helyettes tanárként volt alkalmazva a rajzoló geometriára és gyorsírásra gymnasiumunkban.

37. *Kőrösi Sándor* debreceni jogtanár (1875—1887). Született Kecskeméten, 1824. dec. 19. Tanult Kecskeméten, ügyvéd, 1848-ban honvédtiszt, hadbíró, végül a katonai vésztörvényszék elnöke; a fegyverletétel után az osztrák haditörvényszék kötél általi halálra ítélte; kegyelem útján 6 évi várfogságot kapott. öt évet Józsefstadtban raboskodott Komárom város 1861-ben aljegyzővé, a pápai jogakadémia (1864.) jogtanárává választotta; innen hivatott meg (1875.) a jog és állam tudományi karrá szervezett debreceni jogakadémiába, Debrecen város által alapított jogi tanszékre, a büntető jog tanárává; 1881 től országgyűlési képviselő Debrecen III-ik választó kerületéből, helyettesek töltötték be darabig tanszékét; még 1886/7-ik tanévben is helyettesítési engedélyt nyert a büntető jogot Des Combes Henrik (genfi eredetű) debreceni ügyvéd, Dr. Pápai Imre ügyvéd pedig a magyar közigazgatási az osztrák polgári magánjogot tanították. De már 1887. tanév végén, mint újlag megválasztott o. gyűlési képviselő beadta lemondását és Budapestre költözött; ott halt meg 1895. Május 20 kán, a kerepesi uti temetőben helyeztetett nyugalomra.

Művei. 1. A magyar büntető jog tankönyve, Bpest 1881; 2. A vallás felekezeteire és lelkészekre vonatkozó magyar, főleg büntető törvények magyarázata. Debrec. 1881. 3. Az amerikai párbajról. u. o. 1878. 4. Az uzoráról . . . Bpest 1883. 5. Birálatok a magyar büntető törvénykönyv tervezetéről. Bpest, 1876.

38. *Joó István* (1872—1894.) Munkácsi Joó István született Szatmárnémetiben 1836. Jun. 17. Tanult szülőföldén; a theologiai tanfolyamot végezte Debrecenben 1854—1858. Az 1854/5-ik tanévre 1. éves hittanhallgatóul beiratkozott 37 ifju, tanuló társai közt voltak Begedi István, Csescsödi József, Harsányi Sándor (most turkevei lelkész) Soltész János, Szalatnai Justus (lissai születésű, a prágai lelkész fia) Szeremlei Sámuel (most h.-m.-vásárhelyi lelkész); Szabó Kálmán (a csököli lelkész fia), Zolnai Károly

(a rittbergi lelkész fia), Kun László (jelenleg monostor-pályi lelkész, Kun Béla újlag választott jogtanár atyja) stb. A 4-ik évre már leszállt a végzők száma 23-ra. Mint pályavégzett kiment gróf Degenfeld Ottó családjához Szirákra, hol 7 évig volt hazi nevelő Külföldi utja után lelkészszé választott Szatmárnémetibe (1866.); majd a debreceni tanítóképzőintézet tanárává és állandó igazgatójává választott, 1873. okt. 12. tartotta székfoglaló értekezését lásd Értesítvény 1873/4-ik tanévről) „Eszme töredékek a népnevelés köréből“ tárgy felett. Ekkor adott át az új főiskolai épület a közhasználatra. Az akkori tanítóképző 3 évi tanfolyamában a tanulók száma 81 volt.

A Veres László által elfoglalt neveléstani szék, a t. képezdebe tétetvén át Joó István választásával Joó István adta elő az akadémián a neveléstani heti 3, a módszertant 2 órán. Joó távozása után (1895) január végén) az akadémiái bölcsészeti tanszékre. 1891/2. óta áthelyezett Dr. Öreg János vette át a hittanhallgatóknál fentartott neveléstani, de már leszállított óra mennyiségben. Így a neveléstani előadása a bölcsészeti tanszékhez csatoltatott . . . a bölcsészeti fakultás megnyitásokor nyerlandi vissza a neveléstani tanszék eredeti állását, önálló tanszéki jellegét. A mag még mindig él jobb jövő reményét rejtegetvén.

Az 1891—93 iki országos zsinat által alkotott Egyházi Törvények 463—485 szakaszai értelmében nagy újítás következett be, a Kerület 1894. (áprilisi) gyűlésében (180. sz.) megszüntette az eddigi „középiskolai felügyelő tanácsot“ és a keblai középiskolák kerületi felügyeletére nézve „felügyelői hivatal“ létesített; elkészíté számára a szabályrendeletet. A megválasztandó „Egyházkerületi középiskolai felügyelő“ fizetése leendő az egyh. ker. pénztárból évenként 2400 frt; 400 frt lakbér, 400 frt utazási ált. lány és 200 frt irodai költség. A két pályázó közül ez új tisztre 1894. októberben Joó István választott meg; folytatta haláláig, mely 1898. január 21 én következett be élete 62-ik évében saját házában (akkor N.-Péterfia-utca 817. b. sz. a.) s a cegléd-utcai sarkertben temettetett el. Sok érdemű és széles látókörű tanférfiut vesztett benne a kerület.

Értekezései közül kiemelendők a) Emlékbeszéd, mely Amos Comenius születésének 3 százados évfordulója alkalmából 1892. márc. 28. a debreceni ref. Kollégium imatermében tartatott. (Közölve tanítóképezdei értesítőben 1891/2. évről, 8. r. 30. l.) Alapos mű. b) Emlékbeszéd Felmeri Lajos felett (1894) Nagyobb szabású, önállólag megjelent műve (1.) „A neveléstani kézikönyve“, Bpest, 1894; főiskolánk irodalmának történetében első ily tárgyú nagy munka. (2.) „A vallásitanítás módszertana“ hittanhallgatók számára, Debrecz. 1886. Igen fontos, úttörő kézikönyv, vallásitanítók, lelkészek nagy hasznát vehetik ma is. A kegyelet szép jele tőle „Dr. Török József orvostanár élet és jellem rajza 1814—1894.“ Megjelent a tképző Értesítőjében 1893/4-ik füzetében 11—19. lapokon Szerkesztette a „Debreceni Protestáns (heti) Lapot“ 1879/80-ban.

39. *Nagy Sándor*, élő nyelvek tanára (1860—1878.) Psenyeczki Nagy Sándor született Merényben (Szepes) 1831-ben evang. lelkész családból. Tanult Rozsnyón, Eperjesen Az 1848 iki időkben honvéd tőhadnagy; a világos vári esemény után mint elitelt államfogyol Olmücben raboskodott; kiszabadulása után

Debrecenbe költözött, s a francia és angol nyelveknek előbb (1860.) mint rendkívüli, majd (1869.) segéd, végül (1872.) mint rendes tanára alkalmaztatott a főiskolánál, tanított haláláig, mely 1878. (ápril. 22.) következett be. Művei: 1. Fordította Ludvig János politikai röpiratát; függelékében adta Vörösmarti Szózatát francia verses fordításban. 2. Francia nyelvtan. Debr. 1863. 3. Francia Chrestomathia (olvasókönyv), u. o. 1870. 4. Onoktatási vezérkönyv az angol nyelv tanulására, levelekben, Robertson T. tanmódja szerint. Pest. 1871—73. ára 10 frt. 8. r. 786. lap, végül angol szótárral; 31 levélre és 60 leckére osztva. A legterjedelmesebb hazai angol nyelvtan, országszerte nagy figyelmet keltett, érte számos üdvözlőlevelet kapott; mindaddig felül nem múlt dicsősége a magyar és debreceni tankönyv irodalomnak. 5. Onoktatás vezérkönyv a francia nyelv tanulására. Debrecen, 1871—1874. Hasonló mód és terjedelemben. Zákány kezdeményezése után a francia nyelvtan terén 2-ik hatalmas megnyilatkozása főiskolánk tanerejének. Eletrajza megjelent a „Debreceni Prot. Lap” 1878. évi 17. sz.-ban.

(Folyt. köv.)

Balogh Ferenc
hittanár.

Nyílt válasz,

B. K. esperes urnak két apokriphus levelére és 1351. számú döntvényére.*

Nagytiszeletű esperes urnak október hó 25-ik napján kelt becses körlevele felhívása szerint is, magunk hasonló óhajta szerint is október utolsó napján újra megülhettük a reformáció évfordulóját mélyen érezvén, hogy annak a hónapnak utolsó napja egy új és magasztosabb szellemi élet első napja lön. A nevezett felhívás utasítása szerint megünnepeltük azt a napot a templomban is, az iskolában is. (a nagyok és kicsinyek seregében egyaránt,) hirdetvén mindenütt az Urnak örvendetes esztendejét, a világosságnak ama kezdetét és folyton tartó térfoglalását. Intettük az atyafiakat, hogy öltözzenek világosságához illendő öltözetbe, hogy a szabadságban, a melyre hívatattak megálljanak. Hirdettük, hogy az éjszaka elmúlt, a nappal megérkezett. Jó volt ez így, jó hogy így hittük és hirdettük a reformáció napjának nagy igazságait, csak az nem jó, ha néhány nap mulva egyebet is látunk, tapasztalunk, sőt éppen ellentétes jelenségek és hatások áramlataiba sodortatunk. Velem pedig ilyesmi történt, november 8-án megjöve hozzám Nagytiszeletű urnak 1351. számú hivatalos levele melynek rendelkező része így hangzik: „A Sz. ujlaki egyház 1904. október 16-iki gyűlésének 5-ik sz. határozatát annyival inkább megsemmisítem, mert az általok jólismert két ízbeni esperesi intézkedés ellenére hozattatott, holott ha ezt sérelmesnek találta az egyháztanács, az ellen felebbezéssel kellett volna élnie, nem pedig annak kihívólag ellenszegülni. A haszonbérlo presbyterekre vonatkozólag kijelentem, hogy a lelkész és tanító földjét haszonbérbe, vagy azt felébe munkáló

* Nem áll ugyan előttem teljes világosságban a konkrét kérdés, a miről e cikkben szó van, de mert sok olyan általános igazságot érint szerző, melyekkel egyetértek, változtatás nélkül adom a cikket, érdemes írója felelősségére. Szerk.

presbyterek földhasználati szerződése a presbyteri-képességet nem érinti.”

Quid nunc? . . . Egy pillanatig habozott bennem a protestáns ember. Vajjon a reformáció emléknapján hangoztatott nagy protestáns elvek után tudomásul lehet-e venni az ilyet? Annyi bizonyos, hogy valamely alföldi egyház presbyteriuma legalább is szelid mosolygással fogadná. Azokban az egyházakban izmosabb a kálvinista öntudat, ott a józan protestáns bátorságot és következetességet nem szerelte még le ama paizsos férfiu, a szegénység . . . De nekünk mindent komolyan kell vennünk, mert a mi sorsunk keveset ad, de sokat követel. Komolyan vettem hát én is, a tisztviselő köteleességtudó komolyságával Közöltem a presbyteriummal, nyugodjék meg benne, ha megnyugodhatik. Elég pogányul magamra erőszakoltam azt a pogány szokrateszi elvet, hogy a törvény jegyében járóknak mindenkor engedelmeskedjünk, akkor is, ha törvény színe alatt törvényellenes és igaztalant követelnek, s latható módon igazságtalankodnak. Mi engedelmeskedjünk, ők feleljenek . . . Ezt kívántam követni a jelen esetben is. Végre is a presbyterium határozott. Felebbezést határozott, felebbezése hát éppenséggel nem jelent mást, mint engedelmeséget és tiszteletet. Presbyteriumunk az 1351. számú esperesi kiadványt megtisztelte felebbezésével, annak érdemi bírálatába pedig nem bocsátkozott és egyelőre e sorok sem bocsátkoznak. Amaz intézkedés bennünket a legmesszebb menő kiméletre és figyelemre kötelezett, hiszen szerfelett tanulságos volt. Illő tisztelettel ebből érzette meg presbyteriumunk, hogy a fenn forgó kérdésben Nagytiszeletű Ur már két apokriphus levelet bocsátott ki, melyek által intézkedni volt szives első fokulag oly kérdésben, mely a presbyterium hatáskörébe tartozik és — törvény szerint — másodfokulag sem az esperesi hivatal hatáskörébe, hanem a közigazgatási bíráskodás ellátása alá tartozik. Ebből értette meg a presb., hogy amaz apokriphus levelek nem a kebelbeli presbyteriumhoz s nem annak elnökségéhez, irányítottak; mégis ezekre úgy utal az Esperes Ur mint kánonikus tekintélyűekre, mint hivatalosakra s mint rendes uton járókra, sőt mint olyanokra, melyeknek fölkeresése, tudomásul vétele a presbyteriumnak egyenes kötelessége lett volna. Ebből érzi meg a presbyterium, hogy a másokhoz intézett leveleknek ki nem puhatolása ellenszegülést jelent, sőt megrovásra méltó, kihívó magatartás. Ebből érzi meg a presbyterium, hogy az esperesi hivatal vádolhat a mint tetszik, bizonyítani nem is köteles, a maga panaszában ítéltet, rövidesen hozott ítéletét újabb intézkedés alapjává és indokává teheti s mire a presbyterium észreveszi már kétszer is megítéltetett, — a nélkül, hogy csak egyszer is meghallgattatott volna — igenis megítéltetett, nem valamely jól ismert törvény alapján, hanem a ref. egyház kánonjogában éppen nem ismert extravagans tételek s valami mostanában kivivott hivatalos esalatkozhatatlanság nevében.

Ez hát kétség kívül tanulságos levél vala, — (t. i. az 1351. számú), — melyből sokat megérthetett s abstrahálhatott a címzett presbyterium, mindazáltal maradt nyomában egy kis jogosult és érthető tépelődés is. Lehetséges-e, hogy a reformációt nem az élő jog és erkölcsi rend éltető s mozgató erejével tiszteljük, hanem csak bizonyos napnak eseményeül s tovatünt mozzanataul méltatjuk s merő kötelességből emlegetjük? Lehetséges-e, hogy nagy protestáns

elődeink oly következetesen és eredményesen csak azért küzdöttek az oligarkhikus áramlatok és egyéni mindenhatóság ellen, hogy mi ugyanezeket túltengő előzékenységgel favorizáljuk és nyakunkra lépni megengedjük? Föltehető-e, hogy a mi magyar ref. egyházunk a maga öntudatos állásfoglalásával csak azért utasítá vissza a patens eszmének *kivülről* támadt kísértéseit, hogy *idebenn* udvariasan patentirozzuk a *rendeleti* uton való igazgatásnak felettébb érdekes ötletét? Ez nem is lenne háládatlan ötlet... Egész modern kényelemmel lehetne kihasználni. P. o. mily gyönyörű öszhangban lehetne vele megszólaltatni a *közbizalomnak azt a megnyilatkozását*, mit a mai ósdi rendszer mellett oly kényelmetlen megalázkodással házról házra kell kiesedezni. Lám akkor nem kellene azt a sok szalmás fedelű szegényes parochiát végig supplikálni a közbizalom gyűjtő edényeivel... Bizony ama levél valóban követelő természetű kis problémák raját zudította ránk. És ama kis problémák veszedelmesen vakmerők mint a darázsok, nem nézik, milyen *nagy* emberekkel szállnak szembe. Kitérni sem lehet előlük. Mi e problémácskák sürgős követeléseit nem tisztáztuk, addig nem tudunk magunknak számot adni sem arról, mi jögon utasítottuk el az emberi csalatkozhatlanság tanát s mi jögon magasztaltuk az evangéliumi alapra épített presbyteri rendszert... *Oktober 31-én*, sem arról, mi jögon hirdetjük ujlag az adventi napok nagy igazságait? Vagy mindezekre csak azt fogják mondani: be sajnós dolog, hogy még mindig vannak közöttünk ósdi emberek, akik nem tudnak csendet parancsolni a magok izgága, patvarkodó lelkiösmeretének... Hinni bátorodom, hogy Nagytiszteletű ur nem fogja lesajnálani az én kevésbé korszerű lelkiösmeretemet s eléggé ódonszerű izlésemet, mely a festékért nem dobja oda a lényegét és a lelket, azt sem számlálja meg, hogy antik felfogásában hányan követik és hányan gáncsolják.

Igaz, hogy egyházi közéletünkben már eddig is láttunk sok sajnós ellenmodást, láttunk autonómiánk, élő jogrendünk s a még nem régen sokra becsült protestáns következetesség kevésre méltatását jelentő tüneteket, de mindezekre nem kerestünk magyarázatot idáig, úgy vélvén, hogy azok véletlenek és szórványos jellegűek. Pedig valóban sajtáságos dolgokat láttunk. Láttunk díjlevél módosítást célzó kérelmet, mely az illetékes presbyterium *fölterjesztése nélkül* jutott s vitetett az egyházmegyei közgyűlés asztalára s onnan csak az illető lelkész törvényre utaló protestálására vettett vis-za s adatott be az *ignorált presbyteriumhoz*. (1904. évi Egyh. megyei Jegyzőkönyv.) Láttunk egyházmegyénk fennhatósága alá tartozó néptanítókat, akik a kir. tanfelügyelőség egyszerű kívánatára közkereseti eljárás nélkül, felesleges irodai munka megkimélése *indokából* a nyugdíjazandók jegyzékébe rövidesen átutaltattak, vagy ha így jobban hangzik, beszállítottak. Tehát *mi* felesleges irodai fáradozás megtakarítási címén megrendelésre szállítunk tanítókat, nyugdíjba a XX ik század reggelén. (Vissza emlékezés a folyó évi Szept. 7-én tartott tanügyi bizottsági ülésre.) Láttunk lelkészválasztást, mely május 11-én szerdai napon a pályázók egyetemes visszalépése okából e napoltato t és *ugyanazon hét szombatján* jött rendelkezéssel egy pályázó szíves visszatérése alapján, de újabb kijelölés nélkül bevezettetett s másnap foganatosított. Láttunk lelkészválasztást, mely az Egyh. Törv. 230. §-ának

4-ik alpontjában megkövetelt egy órai záridő meg nem tartása, sőt a 194. § 6. pontja rendelkezésének a gyülekezet részéről elhanyagolása dacára is meg erősítettett, s mindezért a mai napig senki felelősségre nem vonatott. Láttuk a következetesség nagyobb dicsősségére és a presbyteriumok akaratának és — pedig törvényszerűen megnyilatkozott akaratának — láthatóbb s érezhetőbb negligáltatása bizonyosságára azon épületes e. m. határozatot, melylyel egy főgyimnasium-tól ideiglenesen megvonatott és más intézetnek adatott az az *évi segély*, melynek az előbbi célra megajánlása a presbyteriumok előzetes megkérdezésével s hozzájárulásával, utóbbi célra fordítása pedig ugyanazon presbyteriumok megkérdezése nélkül történt. És látnunk kellett, hogy ily határozat meghozatalánál alig alig támadt föl az a kisebbség is, mely három vagy négy igaz presbyteriánus ajkán jelezni merte, hogy még *„vagyon két szablyánk“*, melyre ezt mondhassa az Urnak lelke; *„elég“*. Ime csak ezekben is sokat láthatunk. De mindezeket csak szórványos és véletlen kisiklásoknak nézvén, mondom véletlen kikökenéseknek a jogi élet igaz vágányaiból, senki se vette a fáradságot, hogy általánosítással bibelődjék s az egyező esetek illetőleg tünetek tanulságos sorozatából tanulságot vagy éppen tantételt merjen abstrahálni. Az abstrahálás szükségé azonban nagyon fennforog s maholnap kikerülhetlen lesz.

A Nagytiszteletű Esperes Ur 1351. számú kiadványa szintén olyan hatású jelenség, mely következtetésekbe s — fájdalom — kedvetlen tapasztalások egyikébe sodorja az embert, főként a gondolkozót. Tehát a kálvinista egyházalkotmányának lassanként mégis bealkonyodnék? S bealkonyodnék éppen ez zsinat biztató csillagzatában? Magában véve az *1351.* szám nem volna olyan zsibbasztó hatású *numerus*, de vele jönnek az analog esetek. Ha Nagytiszteletű Ur ebben a számban ennek a presbyteriumnak *Vetot* döröghetett, úgy más számokban más presbyteriumoknak is azt dörögheti. Sőt, ha egy esperes ezt mivelheti, ugyanezt cselekedheti valamennyi, feltéve hogy valamennyien egy *törvény világánál* járunk s nem valami esodálatos vade mecum büvös lámpája fényénél. De legyünk igazhivők. Higyük el, hogy egy esperesi *numerus* p. o. az *1351.* *megsemmisíthet* egy presbyteriumi határozatot. Mi lám elhittük, de vajjon elhiszi-e Debrecen? Az nem hiszi, éppen azért a sz.-ujlaki presbyterium se meri elhinni s jövendőbeli határozatait nem meri kiszolgáltatni az esperesi döntések kiszámíthatlan esélyeinek, eltekintve még attól is, hogy presbyteriumunk az Egyházi Törvény egy szerű kibetűzésével a *maga nevét* a törvényben megállapított *hatóságok* sorában látja, az esperest pedig *mint ilyet* az egyházi tisztviselők közt. És van egy kevés reménye az iránt, hogy, ha Nagytiszteletű Esperes Urnak is az a törvénykönyve, ami nekünk; úgy megboesát nekünk az Esperes Ur. Eddig rendben volna a mi megnyugvásunk. Nagytiszteletű Ur azonban a presbyteriumok egyező akaratából és osztatlan bizalmából nemesak esperes, de egyetemes zsinatunknak is egyik tagja. És e pontnál újból fölkél csak az imént leküzdött aggodalmunk. Azt tudjuk, hogy törvényhozói minőségben szélesebb, tisztább s fennköltebb szemhatárokkal rendelkezik, mint mi. A törvényhozó szeméi előtt meghódol s kitarja kárpitjait a jövendő és a fejlődésnek ama rejtelmes világa, mely egy elvnek hódol: *a haladás örök törvényének*. Vajjon a mi egyetemes egyházunkra is tekintő haladás tör-

vénye azt az utat jelölte-e ki Nagytiszteletű Urnak irányképpen, amelyet az 1351. számból olvasunk? Itt a mi ujló aggodalmunk és tételődésünk. Azt, amit ama félelmetes numerus alatt látunk, a multból nem ösmerjük, legalább aagunké gyanánt *nem*, jaj nekünk, ha azt a jövő zenéjéből kaptuk, a törvényhozó látnoki szózatául . . . Ez esetben megfélemlenénk, mert értenénk, hogy immár a *fejse a fának gyökerére* vettetett. Ekkor már nem csak a presbiteriumok egyetemének szólna az, hanem magának a presbyteri rendszernek.

Míg itt ily módon töprengünk, egy testvér-egyházkerületünk most lezajlott közgyűléséből fülünkbe csap egy tanulságos felsóhajtás. Úgy tetszik mintha a gyűlésterem vízhangjából hatna hozzánk e kiváló lelkipásztor és igehirdető hangja mindnyájunk okulására: „bár ebbe az ügybe“ — úgy mond — már egy ember belehalt, egy megbénult, egy kenyerét vesztette: én állok még és állani fogok míg csak birom“ . . . (Pesti Hirlap XXVI. évf. 274. szám.) „Irgalmasságot kívánok és nem áldozatot“, így van megírva, és ime valami modern kivitelű Moloch mégis ennyi áldozatot követel. Vajjon miféle Moloch ez itt? A reakció könyörtelen és *következetes* Molochja, ha őt bántalmazó akció ostorával provokálják. Lám a h . . . i presbiterium törvényszerű akaratából — realkalmazott erőművi nyomással — valami mást akartak kisajtolni. A vizeseppek engedtek az első pillanat nyomásának de csak azért, hogy a második pillanat a reagáló öserők pillanata legyen, mely a katasztrófa dördületével leekéztette meg a vizeseppek és parányok östörvényét és méltóságát megvető és megkísértő emberi erőfeszítés elbizakodását, látható példában igazolva Schakespere axiomáját, hogy: *ember bukása az elbizakodás*. Mi tanuljuk meg, míg időnk vagyon, hogy a látható világ erősségének oszlopai láthatlan parányokban gyökereznek s adjunk hálát a gondviselőnek, hogy választott szolgálóinak bölcsességével a mi anyaszentegyházunk alkotmányát a presbyteri rendszer atomjaira építette, hogy e kösziklán épült ház erősségéről eddig is ennyi század tehessen tanúságot. Tanuljuk tisztelni alkotmányos szervezetünknek ez ősatomjait, mert oszthatatlanok ezek és elpusztíthatatlanok. Bizony elronthatatlanok. Pár év előtt mondá egy neves parlamenti szónokunk eme tanulságos szókat: „egy vizesep beszíváro a kösziklába, ott megfagy és szétveti a gránitot; igen, szétveti, de nem az a esep víz, hanem a benne székelő isteni örök . . . *Törvény*.“ Mesterségesen ne vezessük a gránitba a vizesepet, ne törjük szét vele a sziklát, melyre inkább építenünk kellene. Nagytiszteletű Urat e levellem egyházi törvényhozók előkelő seregében találja, ha talán test szerint nem is, de lélekszerint mindenestre ott. Ebből veszem a reményt, hogy engem érteni és méltányolni fog. Nagytiszteletű ur ott állva ama magasabb régióban — törvényhozó társai seregében — az igazságnak és belátásnak tisztább étherjét lélegzi, nem azt a salakost, amit mi szívunk itt alatt az önzés alsóbb rétegeiben. Ama magasabb rézionak nagyobb méretű szélesebb szemhatáraiban, a miénknél mélyrehatóbb szemeivel közvetlen tapasztalhatja a tudomány avatottainak ama föltevését sőt kijelentését, hogy a miénknél tökélyesebb világok lakóinak boldogsága az igazság látásában és a mindenség törvényeinek ismeretében áll. Nem is szó által beszélnek, hanem egymás arcáról olvassák az igazság igéit. Én ime az alsóbb régiók

nyelvén szóltam fogyatékosan, de úgy vélem, irásomnak mégis van valami protestáns arckifejezése és ennek vonásából Nagytiszteletű Ur, — a ki látván lát — szeretettel és jóindulattal leolvassa a mondani szándékolt igazságot. E hitben bátran elhallgathatom esendesen. Nagytiszteletű Urnak, a törvényhozónak az egyházalkotmányi bizottság tagjának szemei fogják azt leolvasni e cikk egyszerű becsületes vonásából. Fájlalnam ha más cikkben nekem kellene azt kimondani. Egyelőre hiszem, hogy segítségemre lesz abban, miszerint meggyőzzük egymást igazsággal szeretettel. Segítségül léssen ama nagy jóslat beteljesítésében; „a földön békesség és az emberekhez jóakarát.“ Csendes adventi napokat kívánva teljes tisztelettel vagyok,

Sz.-Ujlakon, november hóban.

V. Zs.

KÖZÉLETÜNK.

Egyházkerületünk őszi közgyűlése.

(Folytatás a s vége.)

Tudomásúl vette a közgyűlés, hogy tanítóképző-intézetünk évváró jelentése felett a kultuszminiszter elismerését fejezte ki, s megerősítette az elnökségnek amaz intézkedését, melyben a konventi tanterv életbeléptetését jóváhagyta; ezen kívül helyben hagyta a párhuzamos osztályokban igényelt külön óraadás díjazását is.

A főiskola részére tett különböző rendeltetésű adományokról részletes jelentést adott az igazgatótanács. Az adományokért az egyházkerületi közgyűlés őszinte köszönetét fejezte ki.

Az igazgatótanácsnak a kollégiumi gazdasági tanács intézkedéseiről szóló jelentéséből csak néhány fontosabb pontot említünk meg.

Tudva levő dolog, hogy a debreceni egyházközség két akadémiai tanárnak a fizetését részben fedezi. Az egyik a dr. Helle Károly jogtanár javadalmazása, melyre a nevezett egyháznál külön alapítvány áll rendelkezésre; a másik Sass Béla theol. akad. tanár javadalmazása, melynek csak egy részét hordozza az egyház pénztára. Az egyházkerület azt kívánta a gazdaságitanács kezdeményezésére, most már nem első ízben, hogy a fizetéstörvényeket évjáradékképpen tegye át az egyház pénztára a Collegiumi pénztárba, a honnan aztán egy összegben vehessék fel a jogosult tanárok teljes fizetésüket. Jellemző, hogy ama korábbi megkeresésnek, hogy e tanszékek javadalmát a debreceni egyházközség pénztára a tanári fizetések rendezése folytán alakult összegnek megfelelően egészítse ki, a debreceni egyházközség, szegénységére való hivatkozás mellett nem tett eleget. Az azonban még jellemzőbb, hogy a jogok gyakorlásában bekövetkezett rohamos növekedés ellenére a debreceni egyházközség e feletti méltányos, és semmi joghatállyal nem járó megkeresésnek ismételten sem volt hajlandó eleget tenni. Sajnálattal vette ezt tudomásúl az egyházkerületi közgyűlés.

A Miklóssy Mózes-féle elárverezett ingatlan ügyére vonatkozólag az egyházkerületi közgyűlés arra utasítja a collegiumi gazdasági tanácsot, hogy a kérdést f. évi dec. 31-ig bonyolítsa le, melynek meg-

történte után ad hoc bizottsághoz teszi át véleményes jelentéstétel végett az ügyet; e bizottság tagjai Dávidházy János esperes elnöklete alatt Márk Endre egyházkerületi ügyész és a főiskolai jogakadémiai tanárok lesznek.

Megsürgeti az egyházkerület Debrecen sz. kir. város részéről alapítólevél értelmében fizetni kötelezett, de a debreceni egyház fellépése folytán visszatartott 3207 k. 76 filléres évjáradék kérdésének elintézését. A debreceni egyházközség főiskolánkkal szemben e ponton fentartói minősége ellenére sajnálatos módon foglalt állást.

A fűvészkert fentartása felől az egyházkerület sürgős indítványt vár a collegiumi gazdasági tanácsától: útasításul adja továbbá, hogy az Eötvös-kollegiumban évi 2000 koronával segélyezett tanár-jelöltek részére folyósított egyetemi évjáradék ügyét vegye beható tanácskozás alá. Kívánatosnak tartjuk részünkről is, hogy az idevonatkozó egyházkerületi intézkedés újabban tanácskozás tárgyává tétessék. A fennálló intézkedéshez valóban sok szó fér, s a közvélemény nem ok nélkül ütközött meg azon, hogy az egyetemi alapítványok jövedelmének egy része az alapítók kifejezett intentiója ellenére mellékes célokra forgácsoltatik szét.

Tudomásul vette az egyh. ker. közgyűlés, hogy a főiskolai pénztári és a háznagyi számadások valamennyi vizsgáló hatóság részéről rendben találtak; ennek folytán a kezelők a számadás terhe alól a szokott fenntartás mellett feloldoztattak.

A főiskolai kölcsönzési szabályzat felterjesztett s átdolgozott alakjában megerősítést nyert. E szabályzat nem csak a kölcsön-ügyletek könnyebb és gyorsabb lebonyolítását teszi lehetővé, de rendszerezíti az ugynevezett törlesztéses kölcsönök nyújtását is, mely szerint 10 évtől 50 évig terjedő kölcsönök adatnak megfelelő tőketörlesztési hányadok fizetése mellett, a midőn a kamat csupán 5½% ot képvisel. Megvalljuk, hogy e kérdés ily gyors megoldásához kevés reményünk volt. Annál nagyobb most az örömünk. Erdeklődéssel kísérjük a létesítendő főiskolai takarékpénztár megvalósítása kérdésének a menetét is.

A beteg dr. Haendel Vilmos jogtanár egy fél-évi helyettesítése kérdésének ellátását helybenhagyta a közgyűlés, s megerősítette a főiskolai igazgatótanács határozatát, melynélfogva Dr. Barsa János, dr. Petzkó Ernő és Zsálayi János főiskolai tanárok egy-egy fizetési fokozattal előbb mozdítottak.

Megnyugtató tudomásul szolgált a középiskolai felügyelő jelentése az állami felügyelet észrevételeire vonatkozólag.

Horváth Ferencz — ki tudná már hányadszor — újra folyamodik, hogy Budapesten tanuló fia vétessek fel a Szántory-alapítványra. Az egyházkerület fentartotta idevonatkozó korábbi elutasító határozatát.

A gymnasiumi énektanárt a köteles óraszámom felül tartott óratöbbletért 300 k. illetvén, a közgyűlés útasításul adja a főiskolai gazdasági tanácsnak, hogy ha fedezet van reá, már ebben az évben is tegye folyóvá a 300 koronát, a jövő évi költségvetés készítésekor pedig vegye be az előirányzatba.

A főgymnasiumi nyári vizsgákon elnöklő eszerek jelentései örvendetes tudomásul vétettek.

Igen sok tanítóképezdész nem juthatván szálláshoz, a ft. püspök úr az előirányzaton kívül még 15 ifju részére utalványozott lakbért a tűzkárment-

sítési pénztár terhére. Midőn ezt az intézkedést tudomásul veszi a közgyűlés, egyúttal fölkéri a ft. püspök urat, hogy hasonló esetben jövőre az egyházkerületi pénzügyi bizottság javaslatát előzőleg szíveskedjék bevenni.

A gyakorlóiskolai tanulóktól szedett tandíjnak a kezelését jövőre a főiskolai háznagyi hivatal teljesítse s a beszedett díjakat a többi díjak módjára szállítsa be a főiskolai pénztárba.

Bemutattatván a Kovács Lajos segély- és pályadíjalapok alapító levelei, azokat a közgyűlés elfogadja s kinyomatni rendeli a jegyzőkönyvben.

A tanítóképző-intézetben üresedésben álló tanári állomás pályázati hirdetése elfogadtatván, a választásban való részvételre annakidején a hajdúvárosok képviselőinek meghívását elrendeli a közgyűlés.

Kiss György, a főiskolai gyakorló iskola tanítója lakbérének és korpótlékának emeléseért folyamodván, kérelmének hely adatott, egyúttal a debreceni egyházközség az összeg felének fizetése iránt megkerestetik.

Elrendelte a közgyűlés, hogy a főiskolai anyakönyvtárnál a kezelő könyvtárnoki állás 1905. július 1-től kezdve betöltessék.

A tanácskozás sablonszerű menetét a kabai meteorok eladásának ügye kimozdította a kerékvágásból. A muzeumi bizottság ugyanis azt a javaslatot tette, hogy mivel a világhírű kabai meteor muzeumunkban a porladás, elmállás veszélyének van kitéve, a magyar nemzeti muzeum pedig ajánlatot tett, hogy 20,000 koronáért megveszi: bocsáttassék áruba e ritkasága főiskolánknak. Ezt a javaslatot a főiskolai igazgatótanács a magáévé tette. Érezni lehetett, hogy az egyházkerületi közgyűlés tagjait nagyon meglepte a váratlan igazgatótanácsai javaslat, mely az eladást javasolja. *Balogh Ferencz*, egyházkerületi tanácsbíró, a ki már máskor is látnoki ihlettséggel emelte fel szavát több rendbeli nagyfonságú kérdéseknél s adott szerencsés irányt a közgyűlési határozatnak, ezuttal sem engedte szabad menetére az igazgatótanács javaslatát. Felszólalásának legelső mondatában határozottan kijelentette, hogy a kabai meteor főiskolánknak eladni *nem szabad*. Eladni pénzért azt, a mit ajándékba kaptunk, legalább is ildomtalanúság. Hiszen e meteorok olyan ritkaság, hogy száz mértföldnyi távolságról, külföldről eljönnek hozzánk, hogy azt megtekinthessék. Nem hogy eladni illenek, de meg kellene venni, ha úgy hozná az alkalom. Hát a nemzeti muzeum mért venné meg? bizonyára, mert az elmálástól megtudja óvni. Gondoskodjunk mi magunk e megóvásról, ha a nemzeti muzeumnak lehetséges, miért ne volna az nekünk is lehetséges? A szaktanár tanulmányozhatná a kérdést, találja módját a konzerválásnak, a muzeumi albizottság foglalkozzék újra a kérdéssel s tegyen róla jelentést. az igazgatótanács javaslatát el nem fogadja. A temperamentumus felszólalást a közgyűlés rokonszenves éljenzésben részesítette.

Dr. Batha Béla világi a'jegyző is lelkesen szól a kérdéshez, s jelzi, hogy ő már az igazgatótanácsban is felszólalt az eladás ellen, s most is hangsúlyozza, hogy ezt az unikumot főiskolánknak áruba bocsátani semmi kincsért nem szabad.

Szavazat alá bocsátván a kérdést az elnökség, arra a felhívásra, hogy a kik az igazgatótanács javaslatát elfogadják, álljanak fel, egyetlen közgyűlési

tag sem állott fel. Még az igazgatótanács javaslatának a megszavazói is ülve maradtak. A határozat a közgyűlés tagjait szemmel látható meglepedéssel töltötte el. E szerint a kabai meteorokó nem eladó. Megóvása érdekében pedig javaslatot s intézkedést vár a közgyűlés.

A nagyváradi tanítónőképzőintézet felállítása kérdésében az egyházkerületnek az anyagi erő elégtelensége miatt még most aggályai vannak, éppen azért még újabb javaslatot vár.

Demjén Zoltán máramarosszigeti tanár felebezésének nem adott helyet a közgyűlés, mivel a a hivatolt egyházi törvény §-a az eljárást nem rendeli el kötelezőleg.

Sulyok István bihari esperes az egyházkerületi közgyűlés megbízása folytán a középfoku tanintézetek vallásitanítása tárgyában nagy szakértelemre mutató véleményt terjesztett fel. A vélemény egész terjedelmében jegyzőkönyvbe vétetik, a kérdés ellátása azonban függőben marad egyelőre, mert némely megbízottaknak (Biki Karoly esperes, Szabolcska Mihály lelkész stb.) a véleménye nem érkezett be. Az elmaradt vélemény benyújtása megsúrgattatik.

Tudomásul vette a közgyűlés a máramarosszigeti jogakadémiai igazgató jelentését a jogakadémia 1903/4. második félévi állapotáról.

Ugyanezen jogakadémia igazgatótanácsa felterjesztette a Máramaros-vármegye közönsége által alapított millennáris jogi tanszék alapító levelét is, melyért mint már a tavaszi közgyűlésen tervezve volt, az egyházkerületi elnökség fogja meleg köszönetét kifejezni. A város által alapított tanszék pályázati feltételei közé be akarja iktatni a közgyűlés az egyetemi magántanári képesítés kötelezettségét. Mivel ez a feltétel a nélkül is ki van tűzve: egyházkerületi intézkedés szüksége nem forog fenn.

Szintén a máramaros-szigeti jogakadémia kimutatja hogy az 1848. évi 20. t. c. alapján fedezendő szükséglete 47,000 koronát tesz, a mi tudomásul vétetett.

A hódmezővásárhelyi tanárkar felebbezést adott be a gymnásiumi igazgatótanács megalakítása ellen. Mivel a vonatkozó szabályrendeletben ellentétes határozatok foglaltatnak, célszerűségi szempontból függőben kívánja hagyni a közgyűlés a kérdést addig míg az újabb utasítás a szabályrendeletben végérvényesen nem intézkedik.

A békési főgymnásium tanári kara megfelebezte a költségvetést, mivel az célzatosan van egybeállítva úgy, hogy a tanárok jogos fizetési igényei fedezetre ne találjanak. Ez az ügy bizonyos fegyelmi eljárással is állott kapcsolatban, de mivel nem találtott olyan súlyosnak a presbytérium intézkedése, hogy az büntethető volna, a fegyelmi eljárás félébe maradt. Az egyházkerület elvárva, hogy a költségvetésben jelzett felszerelések foganatosíttassanak, ez uttál a felebbezésnek nem adott helyet.

A Domokos Gábor és társai békési presbyterek felebbezése vissza tétetik a egyházmegyére, hogy hozzon a megfelelő törvény értelmében határozatot.

A nagybányai egyházmegyének az államszegély felhasználása tárgyában felterjesztett indítványára vonatkozólag a közgyűlés jelzi, hogy már a költségvetés tárgyalása rendjén ellátta a kérdést, egyébként véleményezésre kiadja az indítványt az egyházkerületi pénzügyi bizottságnak.

A nagybányai egyházmegye azt indítványozza,

hogy sem joghallgatók, sem gymnásiumi tanulók, sem első és másodéves tanítóképzészek ne bocsáttassanak legációba. Mivel nincs annyi hittanhallgatónk, hogy a legacionális szükségletet velök fedezhetnők, az egyházközségeknek pedig tiszteletben kell tartanunk azt a jogát, hogy ünnepkövethez juthassanak, az indítványt nem fogadta el az egyházkerület, különben az egyházmegyétől kifogásoltak tényleg csak akkor bocsáttatnak ki, ha a hittanhallgató ifjak nincsenek elegenden.

A hevesnagykunsági, a nagybányai és felső szabolcsi egyházmegyék fölterjesztései a lelkészek és tanítók fizetésemelése, illetőleg a felsőborsodi felhívás tárgyában pártolólólag megy fel a zsinathoz.

Az ujfehértói egyházközség évi 160 k. 80 fillérrel meg akarja váltani közalapi évi járulékát. Teljes felszerelés végett visszatétetett a kérvény az egyházmegyéhez.

Az érmelléki egyházmegye azt kívánja, hogy a rendkívüli szükségletekre fentartott államszegélyrészlet kiosztásánál, a kérvények elbírálásánál bizonyos elvek állapíttassanak meg. Mivel az egyházkerület nem tehet fel az egyházmegyékről, hogy a segélyezésre illetéktelen egyéneket ajánlana, s mivel az egyházmegyei ajánlások különben is az esperesi kar elbírálása alá szoktak jutni: az óhajásnak nem tehet eleget, meg lévén adva a lehetősége a méltányos eljárásnak.

Mivel az egyházkerületi szavazatok korábbi kimutatásába összegezési hibák esuszak be, de meg annak elkészülte óta újabb anyásítások történtek: a kerületi közgyűlés ahoz képpeszt rektifikálta a szavazatok számát.

Örvendetes tudomásul vétetett, hogy Máramaros vármegye közönsége az általa alapított új jogi tanszékre dr. Papp Tibor igazgatót választotta meg.

A gebei ügyet a bíróság a közgyűléshez tevén át, a közgyűlés felszerelés céljából az egyházmegyéhez teszi azt vissza.

Pártolólólag terjeszti fel a közgyűlés a felső-visói missiói egyház kérelmöt a földmivelésügyi miniszteriumhoz, hogy az állam tulajdonát képező, de új építés folytán használatból kiment római kath. templom épületét részére ajándékozza oda.

A karcagi gymnásium építkezési kölcsönének felvétele a Pesti Hazai Első Takarékpénztárból engedélyeztetett.

Tudomásul vétetett, hogy a mezőturi főgymnásiumnak a kultuszminiszterium 20,000 k. beruházási államszegélyt utalványozott.

A zsolttárok nyomtatására s kiadására vonatkozó szerződés egy évre azzal a feltétellel hosszabbított meg, hogy az új bizományos a mi kiadásunkon kívül más kiadásu (pl. Hornyánszky) zsolttárokat nem árusíthat, az egyházkerület fentartja a jogát arra, hogy ezt ellenőriztesse s a szerződés megszögeése esetén kártérítést vegyen a bizományoson.

A népiskolai kézikönyvek nyomtatására nézve a Hornyánszky cég a szerződésnek 5 évre való megújítását kéri. Ezzel kapcsolatban Debrecen város nyomdája részéről ajánlat tétetett, hogy a Hornyánszky-cég szerződésében foglalt egységárakból 5%-ot enged, ha vele szerződik az egyházkerület. Tudva azt, hogy a városi nyomda újabban gazdagon felszerelte magát, de meg a nemes várossal fennálló belső kapcsolattól is indítatva, az egyházkerületi

közgyűlés a népiskolai kézikönyvek nyomtatásával Debrecen szabadkirályi város nyomdáját bizza meg.

Az csesedi népiskola ügye újra szőnyegre került. Berez József képviselő terjedelmes és tartalmas felszólalásában beigazolja, hogy Ecsed lakossága a felekezeti iskola fentartásának költségeit köptelen hordozni, ennek folytán kéri a felekezeti iskola megszüntetését tudomásul venni s helybenhagyni az ideiglenesen be is töltött kántori, ének és vallásitanítói állások létesítését. Az egyházkerületi közgyűlés azonban még mindig nem fáradt bele az csesedi felekezeti iskolával való foglalkozásba. annál fogva külön bizottságot küld ki a hely színére s bevárja annak a jelentését.

Végül maradtak a végét alig érő egyházközségi dljlevelek, adásvételi-, esere szerződéses, kölcsönvételi ügyek, 55 tételben. Ez az osztály egy magában kitölthetne egy jó félnapos ülést. A jól előkészített ügydarabokat azonban a harmadik nap delére sikerült ellátnia a közgyűlésnek, melynek tagjai még erre az időre is olyan népesen maradtak együtt, hogy ft püspökünk vendégszerető asztalánál a második bankettet is megnépesítették.

Értesítés.

A debreceni ref. főiskola pénztára — az egyházkerület f. év nov. 29-iki közgyűlésének 290. sz. határozata alapján, — 1905. január 1 től kezdve életbelépteti a törlesztéses kölcsönök adását.

A főiskola gazdasági tanácsa a törlesztéses kölcsönök nyújtásának feltételeit a kölcsönöző felekre nézve a legmesszebb menő előnyökkel állapította meg. Ugyanis:

a) A kamatláb az egyházkerület és kollégium pénztárában $5\frac{1}{2}\%$, a kölcsön nagyságára való tekintet nélkül.

b) A kamatfizetés és törlesztés utólagos. Különösen erre a körülményre hívjuk fel a kölcsönt igénylő közönség figyelmét, mert ez a legnagyobb kedvezmény, amit kölcsönöző intézet feleinek adhat. Ugyanis az a gyakorlat általában mindenféle hitelynyújtásnál, hogy a kölcsön kiadásakor a kamatot, törlesztéses kölcsönöknél a törlesztést is, előre levonják. Ez annyit jelent, hogy a kamatláb a kötelezvényben kikötött kamatlábnál a valóságban magasabb; vagy a mi egyre megy, a nyújtott kölcsön a megállapított összegnél tényleg kevesebb.

Ez az eset a főiskola törlesztéses kölcsöneinél nem fordul elő, mert itt a kamat is a megállapított kamatláb szerint utólagosan fizetetik, a kölcsönt az intézet, csupán csak az eljárási költség levonása mellett, teljes összegében adja a kölcsönvevőnek.

c) A főiskola a törlesztéses kölcsönöket nem záloglevelekben, hanem készpénzben adja.

Ez a körülmény is nagyon fontos a kölcsönt igénylő közönség szempontjából. Mig ugyanis a legtöbb intézetnél a törlesztéses kölcsönöket záloglevelekben adják, a záloglevelek valóságos értéke (árfolyamérték) pedig sok esetben 2—3% al kisebb értékű a névértéknél s így a kölcsönvevő a kölcsönösszeg névértékénél 2—3% al kevesebbet kap tényleg s mégis a teljes névérték után köteles a kamatot fizetni s a teljes névértéket köteles visszafizetni: addig a debreceni főiskola pénztára a törlesztéses kölcsönöket is, minden levonás nélkül, a névértéknek megfelelő teljes összegben fizeti ki.

d) A debreceni főiskola semmiféle mellékdíjat nem számít fel, sem jutalék, sem kezelési költség címén, vagyis a megállapított kamatlábnál magasabbra semmi mellékcímeken nem kötelezi feleit. Hogy ez mit jelent, tudják azok, kik törlesztéses kölcsönt más intézetektől már vettek fel.

e) A debreceni főiskola törlesztéses kölcsöneit bármelyik félvi esedékesség alkalmával fel lehet mondani s ezért nem számíttatik fel semmiféle ugynevezett kárpótlási díj, vagy stornó-díj, ami a törlesztéses kölcsönt nyújtó intézeteknél pedig 2—3%-ban szokott megállapítani. A debreceni főiskola törlesztéses kölcsönét bárki visszafizetheti, amikor akarja, a szabályszerű félvi felmondás mellett, abban az összegben, amely a visszafizetéskor a törlesztési terv szerint tőketartozás gyanánt még fenáll.

f) A debreceni főiskola pénztárának törlesztéses kölcsöneit minden közvetítés nélkül maga a fél megszerezheti, csupán a főiskola ügyészének köteles a kölcsön lebonyolítása körül végzett munkáját egyházkerületileg megállapított mérsékelt díjjal honorálni.

g) A debreceni főiskola pénztára már 500 koronától kezdve fölfelé folyósít törlesztéses kölcsönöket 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40, 45, 50 évi lejáratral; — vagy, minthogy az annuitások félvi rendszer szerint vannak megállapítva: 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100 félvi lejáratral. Az annuitások (kamatot és törlesztést magukban foglaló félvi részletek) 100 korona törlesztéses kölcsönösszeg után a különböző tartalmú lejáratok szerint a következő összegben vannak megállapítva:

20 félvi lejárat mellett:	6567173 K
30 " " "	4938442 K
40 " " "	4153151 K
50 " " "	3704092 K
60 " " "	3422002 K
70 " " "	3234218 K
80 " " "	3104342 K
90 " " "	3012125 K
100 " " "	2944418 K

Ezeket az adatokat azért láttuk jónak közölni a közönséggel, mert belőlük bárki egyszerű szorzás útján megállapíthatja, hogy az általa fölveendő törlesztéses kölcsön után mennyi annuitást kell fizetnie félvévenként. Ha például valaki 2000 korona törlesztéses kölcsönt akar felvenni 80 félvi lejáratral, vagyis 40 évre s tudni óhajtja, hogy mennyit kell félvévenként fizetnie: megnézi a 100 korona után 80 félvi lejárat mellett fizetendő annuitást s minthogy a 2000 korona 20-szor 100 korona, megszorozza azt 20-szal; $3.104342 \times 20 = 62.086840$ K, vagyis 2000 korona törlesztéses kölcsönnek 80 félvi lejárat mellett az annuitása 62.09 korona.

Ha még megjegyezzük, hogy a gazdasági tanács u. n. kölcsönügyi bizottságok alakítása által a kölcsönügyletek gyors és pontos lebonyolítását is biztosította; elmondtuk azokat a főbb mozzanatokat, melyek főiskolánk törlesztéses kölcsöneit előnyöseké teszik; egyebekre, a részletekre nézve utalunk új kölcsönzési szabályainkra, melyeket bővebb tájékoztatás végett szintén megküldünk.

Debrecenben, 1904. december 7.

A főiskola gazdasági tanácsa.

* * *

Ezt az „Értesítés-t” melegen ajánljuk e lap olvasóinak általában, de különösen lelkésztársaink

beesés figyelmébe. Közös anyánk, a főiskola, vitális érdekeiről van szó. Ennek az édes anyának pedig mindnyájan sokkal tartozunk. Nagyon kérjük lelkész társainkat, legyenek propagálói ennek az ügynek; hiszen kölesönre szoruló hiveikkel is jót tesznek, de amellet a kollegium érdekeit is előmozdítják. Szerk.

IRODALOM.

Csendes dalok. Költemények. Irta: Szaboleska Mihály. Budapest. 1904. Singer és Wolfner kiadása. Nem bírálatot akarunk írni, hanem egyszerűen csak jelezni kívánjuk, hogy *Szaboleska Mihály* ismét egy kötet költeménnyel gazdagította irodalmunkat. Azok a körök, melyek erre hivatással bírnak, kedvezően fogadták, — mint a többit, — ugy ezt a kötetet is. És *Szaboleska* ma már kedvenc és olvasott költője a magyar közönségnek. Miért reklamiroznánk hát nagy lármával az ő neve mellett? Aki ezt a nevet még eddig nem ismeri, az ezeket a verseket bizonyára a mi lapunk reklámja után sem fogja sem megvenni, sem elolvasni. Mi csak azt adjuk hírül, hogy *Szaboleska Mihály* az énekes kálvinista pap egy „kis könyvet“ küld a világba . . . Abba a „szűkebb világba“ „A hol még él a szeretet. Hol nem testvértelen a bánat; Hol a könnyűnek ikre támad, S a szívek mélyen érzének.“ A szépséges költemények három csoportban sorakoznak. Első csoport az „Ahitat és Szeretet“ esendes dalainak a csoportja. Második helyen jönnek a „Képek“ értékes galeriában. S végül „Haza“ cím alatt a hazafias versek. Ajánljuk kinek-kinek becses figyelmébe.

Előfizetési felhívás. „Az apostolok cselekedeteiről írott könyv“ről hazai theologiai irodalmunkban még nem jelent meg nagyobb munka. Ez új-szövetségi irat behatóbb, mélyebb vizsgálására s tanulmányozására a biblia kritika hívei nem fordítottak oly nagy gondot, mint amelyet fontosságánál, benső értékénél fogva joggal megérdemelt volna. Pedig az őskeresztység történetének megírásánál ez nagybecsű, nagyfontosságú okmány, mert Pál levelei mellett elsőrangú forrásul szolgál. E könyv által támasztott problémák megfejtése körül azonban az utóbbi időben mind sűrűbben sereglenek az igazságkeresők. Közéjük lépek hát szerény igényű munkámmal én is s megkísérlem e szerfelett értékes új-szövetségi könyvet irodalom-történeti szempontból megvizsgálni s a problémákat, melyek e könyv vizsgálása s tanulmányozása alkalmával felmerültek, a saját lelkem ítélőszéke előtt megfejteni. Hogy — egy vagy más tekintetben — mások által is elfogadható eredménynyel-é? — azt majd a szak-bírálat fogja megállapítani.

Munkám szakaszai a következők: 1. Az ap. Csel. adatainak történeti hitelessége. 2. Célja. 3. Forrásai. 4. Szerzője, szerzettetési ideje és helye. 5. Kétféle szövege. 6. Adatainak chronologiai meghatározása. — Függelékül ismertetem a magyar theologusoknak az Ap. Csel.-ről alkotott felfogásait. Munkám terjedelme 10 iv lesz. Megjelen december végén. Elő-

fizetési ára 2 (kettő) korona 40 fill., mely összeget szíveskedjenek a mélyen tisztelt megre delők 1905. jan 1-ig címemre elküldeni

Kelt Sárospatak, 1904. dec. 2-án.

Harsányi István,

theologiai magán- és főgimn. vallástanár.

Karácsonyi ajándék. A bekövetkező ünnepek alkalmával ajándék-könyvül ajánljuk *Juhász Sándor* „*Protestáns asszonyok*“ e. könyvét, melyben a kiválóbb prot. asszonyok életrajzai vonzóan és szépen vannak megírva. Kapható szerzőnél Tiszaroffon. Ára kötetlenül 3 kor.; díszes vászonkötésben 5 kor.; fényes selyem brokát kötésben 12 korona.

KÜLFÖLD.

Nevezetesebb események a németországi prot. egyházak életében.

(Folytatás és vége.)

Fontos eseményt képezett a németországi prot. egyházak életében a „Prot. egyesületnek“ okt. 4—6. napjain Berlinben tartott gyűlése. Az egyesület 41. évi fennállása óta 22-szer hívta össze tagjait gyűlésre. Az alapszabályok értelmében a gyűlés istentisztelettel kezdődött, a melyet a lipcei református egyház lelkésze Mehlhorn tartott a Jeruzsalem templomban. Az esteli üdvözlő gyűlésen különböző oldalról világították meg az egyesület célját, a mely nem egyéb, mint az ev. egyháznak a mai kor kivánalmaival összhangzó megújítása a Jézus evangéliuma által a német reformáció szellemében. A gyűlés vezetője Kirmsz lelkész volt. Kivüle mondtak még üdvözlő beszédet Davis (London), a ki az angol unitariusok üdvözlését adta át: Metzger (Strassburg), Altherr (Basel.) Másnap okt. 5-én Dr. Andreae (Kaiserslautern) szemináriumi igazgatónyitotta meg a gyűlést s beszédében erősen hangsúlyozta azon tényt, hogy a dogmák még ma is erősen korlátozzák a kereszténységet. Dorner königsbergi tanár a következő tárgyról tartott igen érdekes fölolvasást. „A keresztényen tan a theologiai tudomány jelenlegi állása szerint.“ A fölolvasó a protestantismus jelenlegi változásos helyzetét abban találja, miszerint különböző áramlatok vannak az egyházban, egység pedig nincsen. Ugyanerről a tárgyról beszélt Fischer (Berlin.)

Igen érdekesek voltak a socialismusról tartott értekezések. Lic. Fraub (Dortmund) ezen címen értekezett; *Egyház és socialdemokratia*; Naumann Frigyes, a híres keresztény socialista vezér fölolvasott a következő tárgyról: *Az evangélikus egyház és a jelen socialis mozgalma*. Ebben a nagy becsű fölolvasásban Naumann az egyház feladatát vázolja a socialismussal szemben.* Október 6-án Sulze és Meyer

* Érdekes itt megjegyezni, hogy Naumann fölolvasása ugyanazon eszme körben mozog mint gr. Tisza Istvánnak ezen tárgyról tartott fölolvasása Nagyváradon. Mint gr. Tisza, úgy Naumann is erősen hangsúlyozza, hogy a mai társadalmi reactió arra a könnyelműségre vezethető vissza nagy részben, melyet az egyház a socialis kérdések iránt sokáig tanusított. V. I.

lelkészek értekeztek azon tárgyról, hogy az atheismus hatalmát csak a catholicismus legyőzésével lehet meg törni. Majd a gyűlés különböző bizottságokat alakított, melyek közül az egyiknek a socialis kérdésekkel való foglalkozás a feladata.

Az *Ev. Prot. missióegyesület* november 1. és 2-án tartotta évi gyűlését Mannheimban. A gyűlés istenitisztelettel kezdődött, amely után Kind (Berlin) megnyitotta a gyűlést. Megnyitó beszédében reá mutatott azon kedvező viszonyokra, amelyek jelenleg a missióra nézve Kelet-Azsiában a háboru következtében beállottak. Ugyanis itt az idegen befolyás erősebb lett s a missio Japánban és Chinában könnyebben működhetik, mint eddig. Japánban a keresztyén mozgalom mind jobban erősödik.

Az egyesület védnökeihez: a császárhoz, a weimari és a badeni nagyhercegekhez üdvözlő táviratot küldtek. Schoepffer manheimi lelkész a badeni országos egyesület részéről 4400 márkát adott át. Az évi értesítő szerint Japánban három lelkész működik 8 benszülőttel. Tokióban van már theologiai iskola is a japánok kiképzésére, továbbá szegény és munkaiskola. A második főállomás Kyoto. Chinában, mivel a megkereszteltek között rossz elemek is vannak, a missio a mult évben nem alapított községeket. Az egyesület itt három missionariust, két orvost és 8 khinai segitőt tart, továbbá tanítókat az itt levő szeminarium számára, amelyet 78 khinai tanuló látogat. Tsingtauban kórháza van az egyesületnek, amelyben egy év alatt 6127 khinait kezeltek. Pingdu kerületben egy gazdag khinai állított fel iskolát, aki maga pedig nem tartozik a keresztyén valláshoz. Az egyesület vagyona jelenleg 29359.93 mk.

Az értekezés főtárgyát képezte Christlieb lelkész előadása *A politika és a missio a gyarmatokon*. Christlieb kimutatta felolvasásában, hogy a politika és a missio kölcsönösen támogatják egymást, amenyiben a missio csak ott működhetik sikerrel, ahol az államhatalom védelmét élvezzi, másfelől a politikai hatalom könnyebben boldogul a benszülőttekkel, ha a missio a keresztyén alapelv szerint az idegenekkel érezteti a humánus bánásmódot. Az esteli gyűlésen a missio feladatáról és eredményeiről értekezett Thümmel. Ezután az élénken látogatott gyűlés véget ért.

A német ev. egyházak tömörülésének az esz. néje mind jobban kezd megvalósulni. A németországi zsinati tagok okt. 30-ra Wormsban jöttek össze gyűlésre. A gyűlést Dietze (M. Frankfurt) nyitotta meg s beszédében reá mutatott a tömörülés szükségére, amenyiben az utóbbi időkben a szétforgácsolódás véghetetlen sokat ártott az ev. egyház tekintélyének. Másnap Cordes lelkész (Hamburg) beszélt. Németország evangelikus egyházának a helyzetéről, tekintettel a nyilvános életre. Ezen kívül még két értekezés tartatott, melyek közül mindegyik reá mutatott az egyesülés szükségességére, amelyet a császárnak és a badeni nagyhercegnek a gyűléshez intézett táviratában is, mint legforóbb kívánságot kifejezésre látunk juttatni. A gyűlés határozatai közül legfontosabb a következő: „A gyűlés elhatározza, hogy a német ev. zsinati tagok szövetséget” alkotnak, amelynek célja az egyházközségi és synodalis élet erősítése s az egységre való törekvéseknek előmozdítása. Tagja lehet a szövetségnek minden zsinati tag, aki évi 3 Mk. tagsági díjat fizet.” Mindenesetre ettől az egyesülési mozgalomtól sokat remélhet a német ev.

egyház, amint azt a gyűlés után a különböző pártállású lapok is elismerték

Ugyanezen cél érdekében gyűlt össze egy szabad értekezlet okt. 25-én Lipesében Dr. Pank titkos tanácsos elnöklete alatt. Az egyesülés szükségességét hangsúlyozták itt is az értekezők – tekintettel a klerikalismus növekedésére s a protestantismus tehetlenségére a klerikalis centrum párttal szemben.

* *

Mielőtt ismertetésemet a németországi prot. egyház nevezetesebb eseményeiről befejezném, nem mulaszthatom el azon tény fölemlítését, miszerint az előadottak tanúsága szerint az utóbbi időkben a német protestánsok erősen szervezkednek, hogy méltóan felvehessék a harcot a klerikalizmussal, amelytől egy pár év alatt annyi szegényt és megaláztatást kellett szenvedniök. Intő jel ez reánk nézve is, akik politikai okokból nem átalunk még klerikalis érzelmű demagogokkal sem kacérkodni. Bár ne lenne kiáltó szó a pusztában azon szerény óhajom, hogy hitvány politikai érdekeknek ne engedjük alárendelni legszentebb egyházi érdekeinket.

Veress István.

Amerikai egyházi élet.

(Az amerikai homesteadi templom avatása — amerikai egyházak állásfoglalása az oknélküli házassági válásokkal — a szamáritán biblia tizenegyedik parancsolatja.)

Az amerikai magyar ref. templomavatások sorozatát ez esztendőben okt. 30-án a *homesteadi* templom felavatása zárta be. Ez az ötödik ilyenmü ünnepély vala egyszersmint a legörvendetesebb, mivel a homesteadi templom legszebb az amerikai magyar templomok között s méltán öröm fogta el szívünket becses vallási és nemzeti kincsünk látására. A város egyik kimagasló dombján épült az új templom, mellette áll a gyönyörű emeletes paróchia a két épület összesen 30,000 dollárba került.

Okt. 30-án több magyar egyesület közalgését jeleztek az ünnepet hirdető bandák s 1/211-re óriási közönség lepte el a templom környékét. Az ünnepélyen magyarok és tótok, ev. reformátusok, lutheránusok, római és görög katolikusok közösen vettek részt. A paróchiáról megindult a lelkészekből, presbyterekből és kosorus lányokból álló menet s a templom lépcsőzetén a 84 zsoltár 1 versének éneklésével kezdetét vette a magasztos ünnepély. *Dömény Zoltán* sharoni lelkész nyitotta ki a templom ajtaját a Szentháromság Egy Isten nevében, s a ki beférhetett, helyet foglalt a templomban. A templom alatt levő vasárnapi iskolában *Ujlaky János* mt. carmeli lelkész tartott tót nyelven istenitiszteletet, a templom előtt pedig *Dömény Zoltán*. Bent a templomban éneklés után *Bassó Béla* youngstowoni lelkész olvasott fel a bibliából, *Harsányi Sándor* helybeli lelkész imádkozott, *Nánássy Lajos* chicagói lelkész predikált s az apostoli hitvallást mondotta el a hívőkkel együtt. Utána a beteg superintendens helyett *Dömény Zoltán* avatta fel a templomot. Az uri szent vacsora kiszolgáltatása zárta be a délelőtti ünnepélyt, a mit *Kováchy M. István* dillonvillei, *Ludman Sándor* loraini, *Ujlaky János* és *Dömény Zoltán* lelkészek végeztek.

Délben a lelkész házában volt ebéd, mely után siettünk a délutáni isteniszteletre, a mikor az invenciót *Collison* homesteadi lelkész mondotta angol nyelven, ugyanő tartott beszédet és olvasott fel a bibliából. *Ujlaky* János tótul, *Dömény* Zoltán magyarul imádkozott, végül *Klein* pittsburghi városi misszionárius angol nyelven rövid beszédet tartott és áldást osztott.

Este 8 órakor újra isteniszteletet tartottunk, a mikor *Koráchy* M. István imádkozott s *Ludman* Sándor predikált. Esti templomozás után az új paróchia ünnepélyes felavatása következett, ahol *Nánássy* Lajos fungált.

A pompás új templom 600 hívő befogadására képes. Gyönyörű színes ablakai lekötik a figyelmet és buzgóságra indítanak. A művészi kivitelű ablakok, melyek bibliai s a keresztyén életből vett symbolumokat ábrázolnak, egyeseknek és gyülekezeteknek adományai. A bejárattal szemben emelkedett lépcsőzeten áll az urasztala, tőle jobbra a szószék, balra a biblia-olvasó emelvény, keresztes medence és faragott gyönyörű alkotású pad a lelkész használatára. A belső felszerelés szintén egyeseknek és gyülekezeteknek adománya. A templom villanyvilágítással és központi fűtéssel van ellátva. Legközelebb az egyház egyik angol gyülekezetétől orgonát is fog kapni s ekkor felszerelése teljes leendő. A templom alatt van a vasárnapi iskola a melléképületekkel együtt.

A gyülekezet lelkésze: *Harsányi* Sándor már három magyar ref. templomot építtetett fel. Cleve-landban, Chicagóban s most Homesteadon. Nagy segítségére van missziói munkájában buzgó neje s az elismerés első sorban kettőjüket illeti. Leljenek most örömet és megelégedést a buzgón fáradozó munkások gyümölcsében!

Amerikában, hol a házassági ügyek az államhatalom kezében vannak, újabb időben ijesztő módon elszaporodott a válás. Ezen aggasztó tünetnyel megátalolása végett egy interconfessionalis mozgalom jelei mutatkoznak s a harcban ott találjuk csaknem minden ágát a keresztyénségnek. A római egyháztól lefele a baptista s adventista egyházig mind azon véleményen vannak, hogy a házasságot ok nélkül felbontó avagy az esküt megszegő fél nem méltó arra, hogy előbbi bűnösen áthágott fogadalma után az egyház közreműködésével új házasságot kössön. A római egyház eddig is a házasság felbonthatatlanságának volt híve, de mint a közelmúltban lejátszódott két eset bizonyítja a gazdagok részére másféle házassági kánonjogot hozott érvénybe. A pittsburghi püspök dispensatiót adott két milliomosnak másik házasságkötésre, noha válási eset forgott fent, azon indokolással, hogy az egyik esetben meg nem keresztelt, a másikban lutheránus paptól összeeskötött egyén lévén a házastárs: ilyen egyénnel megkötött házasság, illetve prot. pap által végzett funkció a római egyház szerint nem érvényes. A protestáns felekezetek azonban, ha egyszer felvették a harcot a házassági eskü áthágása ellen, bizonyára egyformán mérnek gazdagnak és szegénynek.

Dr. Barton Vilmos chicagói congregationalis lelkész két évvel ezelőtt a Szent Földön járván a samaritánus főpap fiától egy régi kéziratot kapott. Hazatérése után tanulmányozni kezdte a manuscriptumot s úgy találta, hogy az nem egyéb, mint a mózesi pentateuchos samaritán nyelven. Amde arra az érdekes felfedezésre jutott, hogy Exod. 20-ban a

10 parancsolathoz a 17 vers után egy tizenegyedik parancsolat csatlakozik, mely ekképen szól: „Ha Jehova, a te Istened behoz téged Kánaán földjére, a hova menni fogsz, hogy elfoglald azt, halmazz össze nagy köveket és ragaszd össze azokat gipszszel. S ha majd átkelsz a Jordánon, emeld fel ama köveket, melyeket én parancsolok neked ezen a nap, a Gari-zim hegyen. Es építs itt egy oltárt Jehovának, a te Istenednek, egy oltárt kőből. Ne építs te vasra. Tiszán kövekből építsd Jehovának, a te Istenednek oltárát. S áldozz itt béke áldozatot s egyél itt s örvendj a te Jehova Istened előtt. Ez a hegy a Jordán tulsó oldalán vagy a napnyugat felé a Khanaániták földjén, akik Arabában lakoznak mórém völgyese s Sikkem mellett.” Barton úgy véli, hogy a kézirat igen régi s felfedezése hasznos szolgálatot fog tenni az ó szövegségi szövegkritikának.

8506. Superiot Ave. Chicago Ills.

Nánássy Lajos.

GYÁSZROVAT.

OLÁH ANTAL.
1842—1904.

Ma három hete, hogy az a nemes lélek végsőt lobbant, s mi feljajdultunk: *Elcselt a mi fejünk koronája!* Nekem mégis úgy tetszik, mert úgy érzem, mintha tegnap üttélett volna lelkemen az a seb, melyet halála okozott. Eddig is azért halogattam főképpen a róla való nyilvános megemlékezést, mert attól tartottam, hogy tárgyilagos lenni nem tudok az eleven seb sajogása miatt. De ha annak gyógyulását várnám, nagyon sokáig kellene halgatnom. Ez pedig azzal szemben, ki nem magáért élt, kinek lelke előtt mindig embertársainak jóléte lebegett, ki ezrek előtt világító faklya volt földi életében: hálátlanság lenne.

Elmondom hát röviden ki volt *Oláh Antal* a nyugalomba lépett ref. lelkész.

Született 1842. július 26-ikán, Zsákán (Bihar megye.), hol atyja *Oláh Bálint* református lelkész volt. Édes anyja: *Tóth Lidia*. Jellemének alapvonásait kétségtelenül a szülei házból hozta magával. Atyjáról tudom, hogy mély vallásossága, puritán kálvinistasága mellett, szerette a vidán társaságot, a kelélyes tréfát. Szomszéd kollegájával, a furta lelkészszel, sokszor évődött, jóízű tréfáival sokakat mosolyra indítva. Édes anyja, a kálvinista papnő igazi példányképe vala, egyszerű és fáradhatatlan munkás nő, ki ékességét gyermekeiben találta meg, ki legfőbb örömét családjának boldogításában kereste. A szülők jellemvonásai ott voltak *Oláh Antal*ban is. Kedélye derült, lelke mélyén vallásos, hatalmas munkabíró erő, ki a munka terhe alatt mindig nőni látszott mint a palma. Elemi iskoláit Törökszentmiklóson anyai nagyszülői házában végezte, a három alsó gymnasialis osztályt magán intézetben, — attól kezdve összes tanulmányait a debreceni főiskolában. A theologiai tanfolyam végeztével Pókán (Fehér m.) viselt

akadémikus rektorságot, melynek később igen nagy hasznát vette, midőn az isteni Gondviselés az öcsödi népes egyház élére állította. Kápláni vizsgáját 1866-ban; a papi vizsgát 1867-ben tette le Debrecenben. Pókán feléig, majd Karcagon két évig káplánkodott a valódi nagy ember Könyves Tóth Mihály lelkész és esperes oldala mellett. S mint maga sokszor mondotta: ennek a nagy férfiúnak, jeles tudós papnak példája, tanítása, utmutatása egész életére nagy hatással volt, ugyannyira, hogy karcagi káplánkodású mondhatni forduló pontot képezett életében. Nem esoda tehát ha mindvégig a legnagyobb tisztelettel és szeretettel beszélt egykori főnökéről, lelkiatyjáról. És eme lelki összeköttetést megis találhatjuk Oláh Antalban Szónoki előadásában, logikus gondolkozásában, a kereset en elegantiában — Könyves Tóth Mihály nagy és szép lelkét láttuk csillogni. Azt láttam én abban az izzó honszeretemben is, mely hazája függetlenségéért lobogott a nélkül, hogy az ellenséges vélemények iránt türelmetlenséggel viseltetett volna. Karcagiól Törökszentmiklósrá rendeltetett helyettes lelkésznek. Innen fél év múlva 1869. május havában Ocsödre ugyanolyan minőségben, hol 1871. februárban egyhangulag nagy lelkésedéssel rendes lelkészszé választott. Itt működött 1903. okt. 1-ig, a midőn sok lelki tusakodás után — gyakrabban jelentkező szívbaja miatt, gyülekezete, egyházmegyéje szíves marasztása dacára — nyugalomba vonult.

Ha valaki: ő bizonyára megérdemelte azt a nyugalmat. Azon 34^{1/2} év, melyet Isten neki mint öcsödi lelkésznek ajándékozott — szakadatlan munkában telt el. Egészsége vas volt, idegteriacél — és ő ezeket mind egyházának adta. Annak ugy anyagi, mint szellemi, erkölcsi fejlődése ott feküdt szívében mindenkör. A munkától nem vonult fére soha, hol erejére szükség volt. Itt tanácsokat osztogatott, amott irányított, itt lelkesített, amott esendesített, majd eszméket vetett fel, melyeknek megvalósításáért esüggedést nem ismert. És bölcsesége, szívének kisügarzó melege nem is maradt eredmény nélkül.

Az öcsödi ev. ref. egyházban az ő munkássága korszakalkotó vala. Midőn ő lelkészi hivatalát elfoglalta 4 tanító működött, pedig a lélekszám akkor is alig volt kevesebb mint ma, — de az ő tevékenysége annyira fejlesztette a dolgot, hogy nyugalomba vonulásakor már 11 tanító munkálkodott ugyanannyi tanteremben, egyházuunk veteményes kertjeiben.

Az ingyenes, szabad iskoláztatást már ideiglenes lelkész korában 1870-ben megvalósította. Behozta a birtokaránylagos alapon való egyházi adózási rendszert, maga menven elől jó példával, midőn önmön magát is megadóztatta. Ezzel együtt természetesen eltörölte a naturálékat, az adózásnak megfelelőleg készpénzre változtatta a behivatalnokok fizetését, a lelkész és kántori földek meghagyásának kivételével. Emez intézkedések rendkívüli fontosságát örömmel tapasztalhatjuk az öcsödi egyház életében ma is.

Majd diszes, modern i kolákat építtetett, két izben renováltatta a tornyot, templomot; harangokat öntetett, melyeket a modern Pozdek-féle tengelyekkel láttatott el. Parkiroztatta a templom kertjét, mely ma már egy diszes, kis ligetnek mondható, az utca felőli részén vasrácsosattal lévén ellátva. A Körös áradásai ellen hatalmas védtöltésekkel pillérrel biztosította az egyház körösparti épületeit.

Hogy mindezek létesítéséhez mennyi erő, mennyi bölcsesség kell különösen ott, hol az egyház főkép-

pen a hívek zsebére támaszkodik, tudhatjuk jóformán mindnyájan, kiket Isten örállókül rendelt. És neki sikerült minden rázkódás nélkül keresztül vinni terveit. Mert benne nagy mértékben megvolt, mi minden lelkésznek ékessége: a mély bölcseséggel párosult tapintat, szervező, alkotó tehetség...

Az egyház anyagi viszonyainak rendezése, fejlesztése mellett nem feledkezett meg a belső építésről sem. Mint szónok, egyike volt a legjobbknak Birta a hatásnak úgyszólva minden eszközét. Külső, belső szépség egyesültek benne. Tudott gyújtani, lelkesíteni, s meghatni — a könnyekig. Beszédeiben, az egyházi természetükben inkább a szív, mint az érzelem embere állott előtérben. Egészen a legutóbbi időkig maga végezte az összes lelkészi functiókat. Sok nap volt az ő életében, midőn a reggel fölvevett palást napestig alig esett le vállairól... Szigorral örködött híveinek erkölcsi élete fölött. A vadházaságban élöket már papsága kezdetén tapintatos eljárásával jobb útra térítette. Az egyházpólitikai törvények életbeléptetésekor — az esketési, keresztelési stólákat legott beszüntette, de a melyekért ő maga kárpótlást nem kapott, de utódjának már, megváltván azokat, biztosította a jövedelmet.

Gyakorolta a józan értelemben vett belmissiót akkor, midőn arról sok helyen még nem is álmodtak; a cura pastoralis gyakorlására is mindenütt talált alkalmat, hol megjelent, pedig nagyon sok helyen megjelent, mert habár az idővel nagyon gazdálkodni látszott is, úgy tetszett, hogy ő mindenreár.

Nagy lelki gyönyörűséggel pártolta utódjának a belmissióra irányuló, szélesebb körben mozgó terveit. Halála előtt két nappal tett ígéretet, hogy a „Szeretet egyesület“ első esti összejövetelét egy alkalmi imádsággal ő fogja megnyitni. Mily nagy volt a mi örömünk, midőn ezt hallottuk, mily nagy lett a mi banatunk, midőn a halál ígéretét beváltani nem engedte meg! De hisszük, hogy az az imádság, ha nem mondatott el a földön — elmondott az égben!

Az elismerés, a szeretet, a tisztelet, ily nagy arányú működésért, melyet Oláh Antal kifejtett — nem maradhatott el. A községi, megyei képviselő testületnek hosszú időn keresztül választott tagja volt, csak az utóbbi időben lett virilis. Elnöke volt a helybeli takarékpénztárnak, több körnek. Tanácsbírója az egyházmegyének, majd al- majd főjegyzője éveken keresztül. Hívei több izben kimutatták iránta mélységes szeretetüket, jubilálták, ünnepelték a nélkül, hogy ő valaha arra vágyakozott volna. Sőt utóbb, midőn híre járt, hogy nyugalomba vonult: értékes ajándékkal tisztelték meg.

Szép élet, nemes élet, boldog élet volt az ő élete! Az Isten mindent megadott neki, mire valaha csak vágyakozott. Példányszerű volt családi élete. Ha a munkában kifáradt, ott mindig új erőt talált. Aldott, szelid feleséget adott neki az Isten, egy gyermekkel ajándékozta meg az Ég, ki könnyüt neki nem okozott soha, ki csaknem a kis gyermek rajongó szeretetével ragaszkodott atyjához mindvégig. Oh mily megható volt látni, midőn az ügyvéd s feleséges fiu Dr. Oláh Antal, oda borult zokogva az édes jó atya kihült tetemeire s majd vigasztalni próbálta az édes jó anyát, hú hitvest, ki mégis legtöbbit vesztett... a férjben.

Földi javakkal is megáldotta az Isten. Ki egyházát rendbe szedte, pénzügyeit biztos alapokra

helyezte: magáért, családjáért is tudott munkálkodni. Bőkezű volt, a hol annak kellett lenni; de a takarékoság is erénye vala. Hogy lelkéhez mennyire hozzáért a közszeretete, egyházának boldogulása: elég annyit mondanom, hogy egyik házat, mely 18—20 ezer korona értékű — az egyháznak hagyományozta. Ezenkívül a békésbányai lelkészi nyugdíjintézetnek is visszaadta kamatostól, mit attól egy év alatt mint nyugdíjas élvezett, a midőn végrendeletileg 4.000 koronát adott annak!

Régebb idő óta szívujától félt. Nem is esoda, hiszen nagyon szeretett! A múlt tavasszal erősebb mértékben lépett fel nála. De elmúlt nemsoká. Testben, lélekben erős volt az utóbbi időben, — s mit sem gondolánk, ki még vasárnap nov. 13 án az Isten házában megjelent — majd azután derűt varázsolt ajkainkra, könnyet csalt szemünkbe — 15-én reggel már halott volt! Nem a szive — agyszélhűdés vetett véget annak a szép, nemes életnek.

Olyan temetést még, mely 17-én ment végbe, Öcsöd lakossága nem látott. Mennyien szerették, mennyien tisztelték közel és távol, láthattuk azon a temetésen. A háznál *Futó Zoltán* szentesi lelkész e. m. főjegyző mondott imádságot, a templomban *Darabos Sándor* szentandrási lelkész, tanácsbíró előimádságot, alólírott hivatali utódja, predikációt Jób 4. 3—4. alapján, *Kolos Vincze* tanító káplán bucsuztatót, a temetőben *Kiss László* szentesi s. lelkész, a megboldogult kedves káplánja vett végbúcsút az elköltözöttől.

Szívünk még fáj, sebünk még sajog . . . De vigasztalódunk.

Aldott volt életed, szép volt halálad — legyen aldott emlékezeted is örökkön örökké!

Öcsöd, 1904. dec. 6.

Csapó Péter
ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A hatralékban levő előfizetési díjak beküldését** szives tisztelettel és bizalommal kérjük. Közeledik az esztendő vége, a mikor fizetési kötelezettségeinkkel nekünk is számolnunk kell. Mi az ügy érdekében a legmesszebb menő áldozatoktól sem riadtunk vissza soha — legyen tehát szabad nekünk is viszonzásképpen annyit reménylenünk, hogy hatralékját kiki igyekezni fog mihamarabb beküldeni.

— **Érdeklődés a kollegium államsegélymentes függetlenségéért.** E lap szerkesztője még abban a régi iskolában nőtt fel mely nagyon sokra becsülte azokat az elveket, melyeknek ékesszóló tolmácsolója a legutóbbi egyházkerületi közgyűlésen *György Endre* a máramarosugocsi egyházmegye tudós gondnoka volt. Az is tudva van felőlünk, hogy az elemi iskolák államosítása ellen évek óta lankadhatatlan kitartással

küzdünk s ma is az a meggyőződésünk, hogy mindaddig, míg a népoktatás államosítása az *egész vonalon* (!) kötelezővé nem lesz, tehát mindaddig, míg lesznek róm. katolikus, oláh, szerb stb. felekezeti iskolák: a mi felekezeti népiskolánk feladását nem helyeselhetjük. Csak következetesek vagyunk hát magunkhoz, ha a debreceni ös főiskola szüzsies voltaért is tudunk lelkesedni s mikor államsegélyről van szó, önkénytelenül is a Petőfi Sándor, Farkasok dala jut eszünkbe. Ugy látszik, hogy ez az érzés és meggyőződés összefüggésben van azzal a szellemmel, melyet egy szabad és független intézet bele lehel növendékeibe, hogy ezek azzal éljenek haljanak. Ime valahol messze az erdélyi bércek között él egy előkelő és tekintélyes állást elfoglaló világi uri ember, ki egykor a debreceni ös kollegium szabad levegőjét szívtta magába s most a következőleg ír lapunk felelős szerkesztőjéhez: „Még jobban örülök annak, hogy a kabai meteorok nem eladó és hogy államsegélymentes maradt a kollegium! Hogy mindvégig az maradjon, volna egy eszmém: mindenki, aki ebben a kollegiumban tanult, élete végéig adjon minden napra 1 krajcárt a kollegium javára. Többet, mint évi 4 forintot el sem kellene fogadni. Ezt mindenki megtehetné s hiszem igen sokan megtennék. Vajjon nem lehetne így némileg biztosítani az intézetet az államsegélytől? Továbbá az iskola alapítana egy rendes pénzügyintézetet; ez részvénytársaság lenne de csak olyan fikció, mint a nagyszebeni általános takarékpénztár. Zálogleveleket bocsátana ki. Bővebb tájékozást a nagy szebeni általános takarékpénztár alapszabályai nyújtanak.“ Az előbbi eszme inkább szép, mint kivihető; de az utóbbi immár a megvalósulás stadiumában is van. Erre bizonyosággal szolgál az az „Értesítés“, melyet éppen lapunk mai számában közlünk a kollégium további pénzügykezelésére vonatkozólag.

— **Segélyek** Az őszi egyházkerületi közgyűlés a következők részére utalványozott 32—32 k. államsegélyt u. m. alsószaboles-hajduvidéki egyházmegyéből: Kágyi József, Perekó Imre tanítók. Beregi egyházmegyéből: Gyarmathi József, Jászter József, Lánca Béla, Sütő Miklós, Szentimrey József, Szikszay Kálmán, Tariska Lajos, Zambory Zoltán, lelkészek. Polonkay Imre, Poócs László, Szitha László tanítók. Bihari egyházmegyéből: Acs Endre, Doma Gyula, Szokolay Béla lelkészek. Borbély Lajos tanító. Ermelléki egyházmegyéből: Kalas István lelkész, Kiss Sándor, Szebeni József tanítók. Felsőszabolesi egyházmegyéből: Hagymássy Ferenc, Márton Gyula, Mészáros János, Nagy István, Szabó Aladár lelkészek, Bartha István, Magoss József, Nagy Ambrus, Székely István, Veress Vilmos tanítók. Máramaros ugoocsi egyházmegyéből: Bihari Lajos, Biki Ferenc, Györfly Ede, Király Antal, Kun Béla, Nagy Endre, Nyiri István, Sárkány Lajos, Szabó József, Szentpétery Pál, Szép Ferenc, Szekeres Sándor, Szűk Károly, Varga Károly, lelkészek.

Kádár Ferencz, Kocsár Imre tanítók. A nagybányai egyházmegyéből: Balajthy Károly, Barkász Albert, Joó Ká' nán, Papolczy Zoltán lelkészek. Bagoly Albert, Katona Zoltán tanítók. A Nagykárolyi egyházmegyéből: Korány János, Sárközy Ignác, Szabó Lajos, Szabó Menyhért, Szigethy Gyula, Tukaes Albert, Tukaes Lajos, lelkészek, Huszthy Mária tanítónő, Jáнки Viktor, Juhász Elek, Katona Zsigmond, Kormány Miklós, Orosz Bálint, Szoboszlai Pál, Szőke Gábor, Tordai Károly tanítók. Nagyszalontai egyházmegyéből: Bottyán Pál lelkész, Szatmári egyházmegyéből: Andorkó Sándor, Beesák Sándor, Csépe Péter, Fekete József, Gönczy Sándor, Gyarmathy Gábor, Horváth Imre, Losoney Gusztáv, Nyiry Gyula Szabó Lajos, V. Szabó Sándor, Ujlaky Béla lelkészek Erdélyi Gusztáv Erdős Endre, Héé Sándor, Nagy Endre, Váczy István, Varga József, Varga Kálmán tanítók. Az egyházkerületi pénztári hivatal az esperesi hivatalhoz december 12-én már kiküldte a segélyeket, honnan az érdekeltek az előlegesen beküldött bélyeges nyugtára meg fogják kapni a segélyt.

— **Tőkesegély folyósítása** Többek tudakozódása folytán értesítjük az érdekelteket, hogy a 1904. évi június 6-9-diki konventen a 43. jkvi, szám alatt megszavazott tőkesegélykölcsön érdekében egy presbyteri és egy egyházközségi gyűlési határozat kell, mely szerint az egyház felveszi a kölcsönt és 32 éven át fizetni fogja az 1½% os tőketörlesztési részletet. Erről szabályszerű jkvi kivonat küldendő be az esperesi hivatal ujtán az egyházkerületi főgondnokhoz: majd a kötelezvényt aláírás végett megkapja az egyház ennek vissza terjesztése után lesz kifizetve a kölcsön.

— **Meghívó.** A „Hajduvármegyei Göney Pál nevét viselő Tanító-Egyesület” 1904. évi december hó 29-én délelőtt 9 órakor a kereskedelmi Akadémia dísztermében tartandó évi rendes közgyűlésére. Tárgyak: 1. Elnöki megnyitó. 2. Titkári jelentés. 3. Guttenberg Pál, az országos kézügyesítő-egyesület igazgatójának előadása: „A magyar népiskola jövője életútja” címmel. 4. Simon István, debreceni ev. ref. tanító be mutatja az általa szerkesztett új számológépet a törték tanításához. 5. A számvizsgáló-bizottság jelentése. 6. Múzeumőr jelentése. 7. Esetleges indítványok. A közgyűlést megelőzőleg ½9 órakor a választmány ülést tart; felkéretnek a választmány t. c. tagjai, hogy a fentjelzett helyen pont ½9 órakor megjelenni sziveskedjenek. Közgyűlés után 1 órakor az Angol Királynő szálloda fehér éttermében étlap szerint társas-ebéd lesz. Debrecen, 1904. december hó 12. é. *Kozma László*, egyesületi elnök. *Ku hi Zsigmond*, egyesületi titkár.

— **Orgona avatás.** A mándoki ev. ref. egyház mult vasárnap avatta fel diszes új orgonáját, mely Kerékgyártó István debreceni orgonakészítő műhelyéből került ki. — Az orgona 8 fő és 4 mellék változattal készült, diszes külső formával, melyet Hodossy Béla sárospataki képezdei zene és énektanár felülvizsgálván, szakértői nyilatkozatában, úgy a gépezet zajtalan, könnyű s pontos működése, mint a hangok s változatok kellemes és nemeiknek megfelelő hű színezéseért teljes megelégedésének és elismerésének adott kifejezést

— **A vasárnap** megünneplésének két lelkes pártolója kivitte az Észak-amerikai Egyesült-Államok senátusában, hogy 5 millió dollár segély ellenében a saint-louisi kiállítás igazgatósága kötelezte

magát arra, hogy a kiállítás egész tartama alatt minden vasárnap zárva tartja ajtait. A kiállítás igazgatósága némi habozás után aláírta a szerződést s ugyan szigorúan megtartotta ígéreteit, a kiállítás minden vasárnap zárva volt, a kiállítás sok ezer alkalmazottjának nagy öröme. Ugyanilyen feltételek alatt jött létre az egyesség az 1893. évi chikagói kiállítás igazgatóságával de akkor nem tartották meg pontosan az ígéretet. Az 1901. évi buffalói kiállításon vasárnap csak részleges látogatás volt megengedve. De sem Buffalóba sem Chicagóba nem volt a kiállítás olyan látogatott ezen napon mint várták. Ugyilátszik tehát, hogy a saint-louisi kiállítás igazgatósága sokkal inkább a pénzügyi mint az erkölcsi szempontok által vezette-tett a vasárnapi munkaszünet megtartásában.

— **Orosz alkotmány.** A készülőkélben levő alkotmány tervezete állítólag a következő volna: A birodalom élén a cár és az államgyűlés áll. A birodalom minden egyes lakosának biztosítja a lelkiismereti és gyülekezési szabadságot s a személy sértetlenségét. A trónöröklés rendje megmarad változatlanul. A császár az állami intézményekre az államgyűlés előtt leteszi a hűség esküjét. A császár személye sérthetetlen. A miniszterek felelősek a császár cselekedeteiért. Az államgyűlés két kamarából áll, az egyikben a zemsztvók képviselői, a másikban a nép képviselői foglalnak helyet. A képviselőket három évre választják meg és pedig az általános, közvetlen és titkos választójog alapján. Minden teljeskoru polgár gyakorolja az aktív és passzív választójogot. A törvényeket a két kamara fogadja el és a császár szentesíti. A végrehajtó hatalom a birodalmi kancellár kezében van, aki a minisztereket kinevezi.

— **Németországban** a katolikusok ugyancsak felhasználják a sajtót céljaikra. Megkönnyíti helyzetüket a kormány elnézése, minek az a következménye, hogy Németországban a katolikus sajtó a helyzet ura, holott a német katolikusok a lakosságnak csak harmadrészét teszik. A katolikus sajtó rohamos terjedését mutatja az a tény, hogy 1871-ben csak 100 katolikus lap volt Németországban, ma már több van 450-nél, 17 millió katolikus számára. Ezek közt 380 politikai lap van, közülök nyolcnaponként három kiadása van. A legjelentékenyebb a Kölnische Volkszeitung, mely a protestáns lapokkal állandóan harsog. A katolikus lapoknak 1880-ban 400,000 előfizetőjük volt, ma már meghaladja az egy milliót vagyis 17 millió katolikusból, minden 17. főre jut egy példány. Ez azt jelenti hogy a protestáns lakosság egyik jelentékeny része olyan lapot olvas, a mely a protestáns érdekekkel ellenkező álláspontot képvisel.

— **Fogfájást és szájbűzt azonnal megszüntet** a „Plombus” amerikai önplombázó szer. Bővebbet a lapunk mai számában közzétett hirdetésben.

Tartalomjegyzék: Zsinat-közben. Dr. Márk Ferencz. — A debreceni református kollégium adattára. Balogh Ferencz. — Nyílt válasz. V. Zs. — Közéletünk: Egyházkerületünk őszi közgyűlése. — Értesítés. A főiskola gazdasági tanácsa — Irodalom — Külföld: Nevezetesebb események a németországi prot. egyházak életében. Veress István — Amerikai egyházi élet. Nánássy Lajos. — Gyászrovat: Oláh Antal. Csapó Péter. — Különfélek.

Felelős szerkesztő: ERŐSS LAJOS.

KARÁCSONYI AJÁNDÉKOK.

Debreceni énekes könyvek :

16-odréti zsebkiadások :

Fehér csontkötés aranymetsszéssel, diszes kehelylyel és csattal	4 — kor.
Finom bőrkötés aranymetsszéssel, diszes aranyozott táblával és csattal, dobozban	6. — „
Fehér csont finom festéssel „Hit, remény, szeretet” felirattal és másféle kötésekben	6. — „
Legfinomabb fehér csontkötés aranymetsszéssel, gyöngyház diszitással és csattal, dobozban	14 — „
Selyembársony kötés, különféle diszitással	16. — „
Legfinomabb sima borjubőr kötés, ugyanolyan hordozható finom bőrtokban	35. — „

Nagy 4-ed réti templomi énekesek :

Félvászonkötésben, nickel szegletekkel	5. — kor.
Egész vászonkötésben, nickel szegletekkel tokban	6. — „
Félbőrkötésben rézszegletekkel, tokban	7. — „
Egész bőrkötésben, rézszegletekkel, tokban	8. — „

Protestáns imakönyvek :

Révész Bálint, Isten az én szívemnek kő sziklája. Kis alaku zsebkiadás : Fehér csontkötésben, kapocsossal	4. — kor.
Utánozott elefántcsontkötésben, különféle ékítménnyel	6.10 „

Francia bőrkötésben, kapocsossal	6. — kor.
Legfinomabb sima borjubőr kötés ugyanolyan hordozható bőrtokban, rendkívül izléses és elegáns	30. — „
Legfinomabb sima borjubőr kötésben igen finom és izléses	8. — „

Révész Bálint imakönyve :

Kis 8-adrét alakban.

Félvászonkötésben	3.20 kor.
Vászonkötésben	4.50 „
Fehér csontkötésben 8 kor.-tól	10. — „
Francia bőrkötésben, kapocsossal	8. — „
Sima borjubőr kötésben, kapocsossal	12. — „
Legfinomabb sima borjubőr kötés, hordozható finom tokban	35. — „

Ezen könyvek havi részletfizetésre is beszerezhetők

HEGEDÜS és SÁNDOR

előbb

László Albert és Társa

protestáns könyvkiadóhivatalában

DEBRECENBEN,

Kossuth-utca 11.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

A tiszántuli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.”

cs. és kir. udvari szállító cég.

Hiszen évek hosszú sora óta, a mióta ez a cég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debrecenben járva, ne tekintsek meg azt a kitünő hírnévnek örvendő nagy áruházat.

A kitünő minőségű férfi-, fiu- és gyermek-ruhakkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debrecenbe jöve ne mulasztják el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruház-

zat megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szoliditásnak, olcsóságának mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában, mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a *Neumann M.* céget keresi föl.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények között fenntartani, de arra nem is volt eset, hogy *Neumann M.* áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olcsóság, tartósság és csinoság tekintetében a Neumann cég áruai versenyen felül állanak.

A tiszántuli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután is figyelmökbe ajánljuk ezt a régi kitünő hírnevű előkelő céget.

NEUMANN M. cs. és kir. udv. szállító Debrecen, főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály.

ALAPITTA TOTT : 1845-BEN.